

*ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:*  
**«ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ  
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ  
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ» :**

**Θέμα Εργασίας:**

«Η Στάθμιση των Συμφερόντων  
στην Ελληνική Νομολογία»

**Διδάσκοντες:** Δημητρόπουλος Ανδρέας  
Βλαχόπουλος Σπύρος

**Φοιτήτρια:** Αλιφιεράκη Δέσποινα - Βαρβάρα

A.M. : 1340200200033

Έτος Β' - Δ' εξάμηνο

**Αθήνα, 2 Ιουνίου 2004**



<b>V.</b>	<b>Γενικό <u>Συμπέρασμα</u></b>	44
<b>VI.</b>	<b><u>Νομολογία</u></b>	46
<b>VII.</b>	<b><u>Βιβλιογραφία</u></b>	56
<b>VIII.</b>	<b><u>Βασικοί Όροι - Λήμματα</u></b>	57
<b>IX.</b>	<b><u>Περίληψη</u></b>	58

## I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

### «Θέμα της εργασίας»

Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται το ζήτημα της «στάθμισης των συμφερόντων στην ελληνική νομολογία» ως τρόπου επίλυσης της σύγκρουσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται σε θεωρητικό επίπεδο στα εξής ζητήματα : την έννοια της «σύγκρουσης των δικαιωμάτων» που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα κατά πρώτον και κατά δεύτερον τη θεωρία της «στάθμισης των αγαθών ή συμφερόντων» ως μέσου επίλυσης της προαναφερθείσας σύγκρουσης. Στο πλαίσιο της θεωρίας για τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων αναλύονται οι γενικές αρχές που τηρούνται κατά τη διαδικασία της στάθμισης καθώς και ο τρόπος που διεξάγεται αυτή από το αρμόδιο κάθε φορά κρατικό όργανο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρατίθεται και αναλύεται το ζήτημα της σύγκρουσης δύο συνταγματικών δικαιωμάτων : της ελευθερίας του τύπου αφενός και του δικαιώματος της προσωπικότητας αφετέρου. Πιο συγκεκριμένα πραγματεύεται το περιεχόμενο της ελευθερίας του τύπου (Άρθρο 14 Σ.) ως περιορισμού του δικαιώματος της προσωπικότητας – καθώς ο τύπος εξυπηρετεί το συμφέρον της κοινωνικής ολότητας για πληροφόρηση και ως εκ τούτου «δικαιολογείται» να εισέρχεται στη σφαίρα της προσωπικότητας των ατόμων και να αποκαλύπτει στοιχεία που αφορούν το κοινωνικό σύνολο – και παράλληλα αναλύει το περιεχόμενο του δικαιώματος της προσωπικότητας (Άρθρα 2 και 5 Σ – ΑΚ 57) που αποτελεί περιορισμό της ελευθερίας του τύπου από τη στιγμή που βάσει των κανόνων δικαίου και ιδίως μέσω της ΑΚ 57 τιμωρείται κάθε επέμβαση του τύπου που συνιστά αδικαιολόγητη και σημαντική προσβολή του έννομου αγαθού της προσωπικότητας.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στις επιμέρους προσβολές της προσωπικότητας από τη δραστηριότητα του τύπου, όπως η προσβολή της τιμής, του ιδιωτικού βίου και του δικαιώματος επί της ίδιας εικόνας, και προβάλλει τη θεωρία της στάθμισης ως μέσου επίλυσης της σύγκρουσης των δικαιωμάτων της ελευθερίας του τύπου και του σεβασμού της προσωπικότητας, που βλάπτεται και προσβάλλεται από τη δραστηριότητα του τύπου. Επίσης ασχολείται με την έννοια του «δικαιολογημένου συμφέροντος» που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι το «συμφέρον του κοινωνικού συνόλου για πληροφόρηση» και εξηγεί πότε αυτό προβάλλεται ως δικαιολογητικός λόγος αίρων τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας από τον τύπο.

Τέλος, παρατίθεται το γενικό συμπέρασμα που απορρέει από την παραπάνω έρευνα, δικαστηριακές αποφάσεις σχετικές με το θέμα, η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε, τα λήμματα – βασικοί όροι της εργασίας και η περίληψη του θέματος, το οποίο διαπραγματεύτηκε η έρευνα.

## II. ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1<sup>ο</sup>: ΘΕΩΡΙΑ

### 1. Σχέση συρροής και σύγκρουσης δικαιωμάτων

Η συγκεκριμένη ανθρώπινη -ατομική και συλλογική- δραστηριότητα δεν ανταποκρίνεται ούτε πάντα αλλά ούτε κατά κανόνα στους τύπους της δραστηριότητας που προβλέπουν οι αφηρημένοι κανόνες του δικαίου. Αντίθετα, αναπτύσσει κάθε φορά τη δική της μοναδικότητα, που προσδιορίζεται από την ποικιλία των συνθηκών της κοινωνικής και ιδιωτικής ζωής. Αυτό συμβαίνει με την ατομική και συλλογική δραστηριότητα με την οποία πραγματώνεται το περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τις πιο πολλές φορές η ίδια δραστηριότητα εμπίπτει, καθολικά ή μερικά, όχι σε ένα αλλά σε περισσότερα θεμελιώδη δικαιώματα. Ένα κατατοπιστικό παράδειγμα είναι το εξής: ένα άτομο κηρύσσει την ανάγκη ίδρυσης ενός θρησκευτικού συλλόγου και οργανώνει την ίδρυσή του. Αυτή η πράξη εμπίπτει καταρχήν σε τέσσερις συνταγματικές διατάξεις.

- α) στο άρθρο 5§1 – ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας και συμμετοχή στην κοινωνική ζωή.
- β) στο άρθρο 12 §1 – δικαίωμα σύστασης ενώσεων.
- γ) στο άρθρο 13§1 και 2 – ελευθερία θρησκευτικής συνείδησης και ανεμπόδιστης λατρείας και
- δ) στο άρθρο 14§ 1 – ελευθερία έκφρασης και διάδοσης των στοχασμών.

Το ερώτημα είναι, ποιο από τα άρθρα αυτά ισχύει και διέπει αυτή τη σύνθετη δραστηριότητα. Εδώ γίνεται λόγος για «συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων».

Όπως είναι φανερό στο προαναφερθέν παράδειγμα εμφανίζεται μια «σύγκρουση δικαιωμάτων» του **ίδιου** προσώπου.<sup>1</sup>

Ένα παράλληλο πρόβλημα με αντίστροφο περιεχόμενο προκύπτει, όταν η άσκηση ενός δικαιώματος από ένα ή περισσότερα μέλη της κοινωνίας έχει ως αναγκαία συνέπεια τη ματαίωση ή τον υπέρμετρο περιορισμό της άσκησης ενός θεμελιώδους δικαιώματος άλλου ή άλλων μελών της κοινωνίας. Εδώ πρόκειται για σύγκρουση δικαιωμάτων **διαφόρων** προσώπων (αντίθεση με συρροή : σύγκρουση δικαιωμάτων του αυτού προσώπου). Αυτό μπορεί να συμβεί, εάν, π.χ. έξω από ένα ναό έχουν τοποθετηθεί τόσο ισχυρά μεγάφωνα, που να εμποδίζουν, κατά τις ώρες της θείας λειτουργίας, ακόμα και τη λεκτική επικοινωνία μεταξύ των κατοίκων των σπιτιών, που βρίσκονται κοντά στο ναό, πράγμα, όχι άγνωστο, στη νεοελληνική πραγματικότητα. Και αυτοί μεν που μετέχουν στη θεία λειτουργία θα επικαλούνται το δικαίωμα τους, που θεσπίζει το άρθρο 13§2 Σ, αλλά και οι κάτοικοι, που πλήττονται από αυτή την ηχορρύπανση, θα επικαλούνται το άρθρο 5§1 Σ . Εδώ τίθεται το ζήτημα της «σύγκρουσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων».

## 2. Η σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων ειδικότερα

Σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων διαφόρων φορέων συντρέχει, όταν η άσκηση ενός δικαιώματος ενός προσώπου αποκλείει εν όλω ή εν μέρει τη σύγχρονη άσκηση του ίδιου ή άλλου θεμελιώδους δικαιώματος άλλου ή άλλων προσώπων. Σύμφωνα, με την ορθότερη γνώμη<sup>2</sup>, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεσμεύουν άμεσα μόνο τους φορείς της δημόσιας εξουσίας. Μια τέτοια σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων μπορεί να

---

<sup>1</sup>«Με το θέμα των περιορισμών των θεμελιωδών δικαιωμάτων συνδέεται το πρόβλημα της σύγκρουσης θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εν προκειμένω πρέπει να διακριθεί η σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων του ίδιου προσώπου, που ονομάζεται συρροή θεμελιωδών δικαιωμάτων, από τη σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων διαφόρων προσώπων». Ράικος Γ. Αθανάσιος Συνταγματικό Δίκαιο-θεμελιώδη Δικαιώματα, 2<sup>ος</sup> τόμος – 2<sup>η</sup> έκδοση, σελ.228.

είναι μόνο έμμεση και όχι άμεση. Μια άμεση σύγκρουση δικαιωμάτων διαφόρων προσώπων είναι δυνατή μόνο, στην περίπτωση της άμεσης δεσμεύσης και των ιδιωτών από τα θεμελιώδη δικαιώματα (π.χ.άρθρο 25§1 εδ.γ.Έλλ. Σ.) και γενικά υπό τη θεωρία που δέχεται τέτοια δέσμευση των τρίτων, δηλαδή την «άμεση τριτενέργεια» των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συγκρούσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων δημιουργούνται ιδίως στις περιπτώσεις της τριτενέργειας θεμελιωδών δικαιωμάτων. Για παράδειγμα, ένας επιχειρηματίας προσλαμβάνει μόνο πρόσωπα που ανήκουν π.χ. σε ορισμένη φυλή ή θρησκεία. Εδώ συγκρούονται το δικαίωμα του επιχειρηματία κατά άρθρο 5§1 Σ (ελεύθερη ή μη συμμετοχή στην οικονομική ζωή και αντίστοιχη ελευθερία σύναψης – ή μη σύναψης – μιας σύμβασης εργασίας) με το δικαίωμα του εργαζόμενου κατά το άρθρο 4 Σ (αρχή ισότητας). Στην περίπτωση αυτή πραγματικά η διαπίστωση της σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων προϋποθέτει αποδοχή της τριτενέργειας τους. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει απόλυτα. Ας εξετάσουμε την περίπτωση που προαναφέρθηκε. Έξω από το ναό έχουν τοποθετηθεί τόσο ισχυρά μεγάφωνα που εμποδίζουν ακόμα και τη λεκτική επικοινωνία μεταξύ των περιοίκων. Οι μεν κάτοικοι αξιώνουν από την πολιτεία να παρέμβει εναντίον της πηγής της ηχορύπανσης, ενώ, οι εκκλησιαζόμενοι ζητούν από την πολιτεία να απόσχει από την παρέμβαση σε βάρος τους και χάριν των διαμαρτυρόμενων περιοίκων. Δέκτης εδώ και των δύο θεμελιωδών δικαιωμάτων που επικαλούνται τα δύο μέρη είναι η κρατική εξουσία. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή έχουμε σύγκρουση δικαιωμάτων χωρίς να θίγεται το ζήτημα της τριτενέργειας.

Το ζήτημα που προκύπτει τώρα είναι πως μπορεί να αρθεί αυτή η σύγκρουση - είτε άμεση, είτε έμμεση - των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

---

<sup>2</sup>Βλ. Ράικος Γ. Αθανάσιος Συνταγματικό Δίκαιο-θεμελιώδη Δικαιώματα, 2<sup>ος</sup> τόμος 2<sup>η</sup> έκδοση, σελ. 147 επ.

### 3. Επίλυση του ζητήματος της «σύγκρουσης δικαιωμάτων»

#### 3.1. Γενικά

Αρχικά, πρέπει να επισημανθεί, ότι οποιαδήποτε προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος οφείλει να έχει ως αφετηρία τη θεμελιώδη παραδοχή της «τυπικής νομικής ισοδυναμίας όλων των διατάξεων, οι οποίες περιλαμβάνονται στο Σύνταγμα». Κατά συνέπεια δεν τίθεται θέμα *in abstracto* προτίμησης οποιασδήποτε συνταγματικής διάταξης σε βάρος άλλης, εκτός βέβαια αν υπάρχει μεταξύ τους σχέση ειδικότητας<sup>3</sup>. Δεν υπάρχουν κατά το σύνταγμα «σημαντικότερα» και «λιγότερο σημαντικά» θεμελιώδη δικαιώματα<sup>4</sup>. Η διάκριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε αναθεωρήσιμα κατά το άρθρο 110§1 Σ και μη αναθεωρήσιμα, αποτελεί μια ιεράρχηση που ισχύει μόνο για τη διαδικασία της αναθεώρησης και δεν μπορεί να μεταφερθεί στο θέμα της σύγκρουσης. Μετά την αναθεώρηση και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους τα θεσπισμένα δικαιώματα νομικά είναι ίσης αξίας<sup>5</sup>.

---

<sup>3</sup>«Τέτοια σχέση υφίσταται π.χ. μεταξύ των άρθρων 5§2εδ.α' και 7§3εδ.β' Συντάγματος, με αποτέλεσμα να μην είναι πάντοτε συνταγματικά απαγορευμένη η θανατική ποινή». Χρυσόγονος Χ.. Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2<sup>η</sup> έκδοση, 1,8,Δ.

<sup>4</sup> Βλ. Μάνεσης Α, Σελ. 65/ Βλάχος Γ. σελ. 72, Ράικος Α, Σελ.223-4.

<sup>5</sup>«Το ίδιο ακριβώς πρέπει να γίνει δεκτό και για το άρθρο 48§1, που για την περίπτωση της κύρυξης της χώρας σε κατάσταση ανάγκης επιτρέπει να τεθούν εκτός ισχύος ορισμένα μόνο θεμελιώδη δικαιώματα. Η *ratio* αυτής της επιλογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι η αντικειμενική σημασία του κάθε δικαιώματος του οποίου επιτρέπεται η προσωρινή αναστολή, αλλά η αντιμετώπιση της έκτακτης ανάγκης. Γι' αυτό το Σύνταγμα προβλέπει και τη δυνατότητα να τεθούν εκτός ισχύος ορισμένα από τα θεμελιώδη, ανάλογα με τις λειτουργικές ανάγκες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Η διαφοροποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 110§1 ή κατά το άρθρο 48§1 του Συντάγματος δε θεμελιώνει, λοιπόν, μια γενική ιεράρχηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, δηλαδή μια ιεράρχηση που να ισχύει έξω από τη στιγμή της αναθεώρησης και έξω από τη διαδικασία της κατάστασης ανάγκης. Η διαφοροποίηση αυτή δεν αποτελεί, και κατά συνέπεια, δεν περιέχει το κριτήριο της λύσης όταν σε μια συγκεκριμένη περίπτωση συγκρούονται δύο θεμελιώδη δικαιώματα». Γσάτσος Θ. Δημήτρης, Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη Δικαιώματα, Τόμος Γ' – Γενικό Μέρος σελ. 296-297.

### 3.2. Θεωρία της « στάθμισης των αγαθών ( ή συμφερόντων) »

Έχει υποστηριχθεί <sup>6</sup>, ότι η στάθμιση της εκάστοτε προτεραιότητας, δηλαδή, η προστασία της μιας και ο περιορισμός της άλλης ατομικής ελευθερίας, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση είναι ζήτημα πραγματικό, εξαρτώμενο από τις συντρέχουσες συγκυρίες. Εύστοχα ο Γ. Μιχαηλίδης – Νουάρος<sup>7</sup>, μελετώντας τη σύγκρουση του δικαιώματος επί του ιδιωτικού βίου με το δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου, δέχεται τη θεωρία της συγκεκριμένης στάθμισης των αγαθών<sup>8</sup>. Η στάθμιση αυτή κατά τον ίδιο συγγραφέα, συντελείται τόσο σε επίπεδο αντικειμενικό, με βάση τις επικρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις, όσο, και σε επίπεδο υποκειμενικό, που προσδιορίζεται από τη βούληση του ενδιαφερόμενου ατόμου. Η στάθμιση αυτή οφείλει να αναζητήσει την, όσο το δυνατόν, αποτελεσματικότερη προστασία και των δύο συγκρουόμενων δικαιωμάτων (αρχή της πρακτικής αρμονίας). Αυτός ο κανόνας προκύπτει από την αρχή, ότι πριν φτάσει ο ερμηνευτής στη διαπίστωση της αντίφασης, οφείλει να αναζητήσει τη συστηματική ενότητα του Συντάγματος, αφού το Σύνταγμα είναι σύστημα κανόνων δικαίου.

### 3.3. Ο τρόπος στάθμισης των συμφερόντων από το αρμόδιο κρατικό όργανο.

Α. Κατά τη στάθμιση των συμφερόντων προβάλλει βέβαια έντονα ο κίνδυνος των υποκειμενικών κρίσεων του πολιτειακού οργάνου

---

<sup>6</sup>Βλ. Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες, σελ. 65.

<sup>7</sup>Βλ. «Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου», το Σ. Θ' (1983), σελ. 369 επ.

(διοικητικού και τελικά ίσως και του δικαστή). Ο Α. Μάνεσης (σελ. 65) θέλοντας να επισημάνει αυτόν τον κίνδυνο παρατηρεί τα εξής: «Η διακριτική ευχέρεια που έχει σ' αυτές τις περιπτώσεις το αρμόδιο κρατικό όργανο πρέπει να ασκείται με κριτήρια αντικειμενικά και όχι με βάση αυθαίρετες κατατάξεις και υποκειμενικές εκτιμήσεις ιδεολογικής ή πολιτικής υφής». Τις πιο πολλές φορές, όταν η εύλογη στάθμιση είναι και προφανής, η ερμηνευτική υπόδειξη του Μάνεση, εύστοχη στην αφηρημένη διατύπωση, στηρίζει την ορθή και αποδεκτή λύση. Όμως, τα πράγματα δυσκολεύουν σε οριακές περιπτώσεις, εκεί δηλαδή που το κριτήριο της εύλογης λύσης δεν είναι προφανές, εκεί που τα συγκρουόμενα συμφέροντα είναι ισότιμα και ισοβαρή. Σ' αυτές τις περιπτώσεις η υπόδειξη του Μάνεση υπόκειται στην εξής κριτική:

- 1) Υπάρχει πάντοτε δυνατότητα «αντικειμενικής κρίσης» από ένα μέλος της κοινωνίας που ασκεί λειτούργημα και που καλείται κατά την άσκηση του λειτουργήματός του να κάνει αξιολογικές επιλογές; Και ο δημόσιος λειτουργός όταν κληθεί να σταθμίσει μια σύγκρουση, π.χ. μεταξύ θρησκευτικής ελευθερίας (άρθρο 13§2 Σ) και ελευθερίας του τύπου (άρθρο 14§2 Σ), τελικά δεν μπορεί να αποφύγει την απάντηση στο ερώτημα, ποιο είναι το αγαθό, που είναι - έστω και μόνο στη συγκεκριμένη περίπτωση - άξιο περισσότερης προστασίας. Αυτή η κρίση όμως έχει από τη φύση της, από το είδος του επίδικου προβλήματος, περιεχόμενο ιδεολογικό ή (και) πολιτικό.
- 2) Αυτό που πρέπει να ζητείται από το επιφορτισμένο με τη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων όργανο της πολιτείας είναι όχι η αντικειμενικότητα, που μάλλον είναι ανέφικτη, αλλά η αμεροληψία του. Η διαφορά ανάμεσα στην αντικειμενικότητα και

---

<sup>8</sup> Ο τρόπος αυτός άρσης της σύγκρουσης των δικαιωμάτων υποστηρίζεται από την κρατούσα στη γερμανική επιστήμη γνώμη και εφαρμόζεται από την πάγια νομολογία του γερμανικού ομοσπονδιακού

στην αμεροληψία είναι η εξής : Με την αντικειμενικότητα επιχειρείται ο συχνά ανέφικτος αποχωρισμός της αξιολογικής κρίσης από την ιδεολογική και πολιτική συγκρότηση του κρίνοντος οργάνου. Με την αμεροληψία, αντίθετα, επιχειρείται ο αποχωρισμός της αξιολογικής κρίσης του οργάνου από τους ενδεχόμενους δεσμούς του με τα πρόσωπα ή τα συμφέροντα της συγκεκριμένης σύγκρουσης..

- 3) Βάσει των όσων προαναφέρθηκαν, προκύπτει πως στο πρόβλημα της στάθμισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων δεν μπορεί να υπάρξει μια ορθή λύση που θα είναι άσχετη με την (κατ'ανάγκη ιδεολογική) προερμηνευτική επιλογή του ερμηνευτή. Η άποψη της μιας «ορθής λύσης» που μας την εξασφαλίζει η «νομική» μέθοδος της ερμηνείας, που αντιδιαστέλλεται μάλιστα με κάποια υποθετική «ερμηνεία», εκτίθεται σε 2 σοβαρούς κινδύνους : i) Θα πρέπει να της αποδοθεί το – ασφαλώς όχι ηθελημένο – αποτέλεσμα της απροσδόκητης αναβίωσης της θεωρίας της πολιτικής ουδετερότητας, άποψη με μοναρχική προέλευση και με ιστορικά αποδεδειγμένη αντιδημοκρατική λειτουργία. ii) Η κατασκευή της αντιδιαστολής μεταξύ «νομικής» και «πολιτικής» ερμηνείας, όπως εύστοχα σημειώνει ο Ευάγ. Βενιζέλος<sup>9</sup>, επιτρέπει την παρατήρηση πως το σχήμα «νομική» - «πολιτική» ερμηνεία του Συντάγματος αποδίδει απρόθυμα το χαρακτηρισμό (μάλλον τη μορφή) της πολιτικής ερμηνείας σε κάθε εκδήλωση ερμηνευτικής διαφωνίας, σε κάθε περίπτωση προβολής διαφορετικών ερμηνευτικών προτάσεων. Μέσα στο σχήμα αυτό, «νομική» ερμηνεία είναι όποια πρόλαβε να αυτοχαρακτηριστεί έτσι.

---

Συνταγματικού Δικαστηρίου, βλ. Schneider, op. cit, σελ. 25 επ.

Β. Υπάρχουν βέβαια περιπτώσεις, όπου η σύγκρουση των δικαιωμάτων είναι εγγενής. Έτσι, π.χ., οι διατάξεις του άρθρου 24 για την προστασία του περιβάλλοντος (§1), για τη χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας (§2), για την προστασία των μνημείων και παραδοσιακών περιοχών (§6), θα παράμεναν απλό ευχολόγιο, αν δεν γινόταν δεκτό, ότι ισχύουν στο μέτρο που η πραγμάτωση τους συνεπάγεται περιορισμό της ιδιωτικής ιδιοκτησίας. Γι' αυτό, εύλογα, και το Συμβούλιο Επικρατείας έκρινε πως σε αρκετές περιπτώσεις το άρθρο 24 Σ κατισχύει του άρθρου 17 Σ<sup>10</sup>. Αυτή η τοποθέτηση του δικαστηρίου, επέτρεψε τη διαμόρφωση μιας νομολογίας αρκετά ανοικτής στο θέμα αυτό. Έτσι, κρίθηκαν θεμιτοί σοβαροί περιορισμοί της ιδιοκτησίας όπως π.χ. η θέσπιση σκληρών όρων δόμησης εντός του σχεδίου της πόλης, όπως η Πλάκα, η Καστέλα, η Πάνω Πόλη<sup>11</sup> ή εκτός σχεδίου πόλης<sup>12</sup> ή ακόμη και η απαγόρευση δόμησης στην ύπαιθρο<sup>13</sup>.

---

<sup>9</sup> Βλ. « Η ερμηνεία του Συντάγματος. Μεταξύ νομικής δογματικής και επιστημονικής ειλικρίνειας», Νο Β, 34 (1986), σελ. 1529 επ.

<sup>10</sup> Βλ. απόφ. ΣτΕ 1581/1981 και 1239/1982 Νο Β, 31 (1983), σελ. 113.

<sup>11</sup> Βλ. απόφ. ΣτΕ 1907 – 1910/1980.

<sup>12</sup> Βλ. απόφ. ΣτΕ 1519/1980.

<sup>13</sup> Βλ. αποφ. ΣτΕ 1518/1980 και 757/1981.

### III. Κεφάλαιο 2<sup>ο</sup> : Ειδίκευση του ζητήματος:

#### Τύπος και Προσωπικότητα-Η σύγκρουσή τους.

1. Γενικά : i) Η σύγχρονη δραστηριότητα του τύπου.
  - ii) Άρθρο 14 Συντάγματος : Η ελευθερία του τύπου ως ατομικό δικαίωμα και ως θεσμική εγγύηση.
- i) Η προστασία της προσωπικότητας δε συνιστά απλώς ένα όπλο άμυνας εναντίον των καταχρήσεων από την πλευρά της πολιτικής εξουσίας, αλλά αποτελεί μέσο διαφύλαξης της ακεραιότητας του ατόμου από τους πολυποίκιλους κινδύνους της κοινωνικής συμβίωσης. Οι απειλές, στις οποίες εκτίθεται στη σύγχρονη κοινωνία ο κοινωνικός βίος, είναι ιδιαίτερα αυξημένες και έφεραν στην επικαιρότητα, τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, την προστασία της προσωπικότητας. Η ποσοτική και κυρίως η ποιοτική επίταση των κινδύνων στους οποίους εκτίθεται ατομικά κάθε άνθρωπος, η συσσώρευση ανθρώπων στα σύγχρονα αστικά κέντρα, η προϊούσα αποδυνάμωση των εξωδικαικών κανόνων της ηθικής και των ηθών, σε συνδυασμό με την επέκταση των ανταγωνιστικών τάσεων, επιβάλλουν τον εξοπλισμό του προσώπου με ισχυρά μέσα άμυνας.

Οι μεταβολές αυτές είχαν αντίκτυπο στις σχέσεις ανάμεσα σε δυο συνταγματικά κατοχυρωμένες αξίες : την ελευθερία του τύπου και την αξία του ανθρώπου. Ενώ στις απαρχές της νεώτερης συνταγματικής ιστορίας ο τύπος συνιστούσε το κατ'εξοχήν μέσο προστασίας της ανθρώπινης αξίας, σήμερα, εξοπλισμένος με τα ποικίλα επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας, ενδέχεται να έλθει σε σύγκρουση με το έννομο

αγαθό της προσωπικότητας. Η ένταση της τριβής μεταξύ ελευθερίας του τύπου και προσωπικότητας γίνεται συνειδητή, μόνο αν λάβουμε υπόψη το σύνολο των δραστηριοτήτων του τύπου. Είναι αμφίβολο εάν υπάρχει εκδήλωση της ζωής του ανθρώπου που να μην έρχεται σε επαφή με τον τύπο: πολιτική, οικονομία, τέχνες, επιστήμη, θρησκεία, αθλητισμός, κοινωνική ζωή, ατυχήματα, εγκλήματα δημόσια επικοινωνία, προσφορά αγαθών και διαφήμιση, αποτελούν τομείς για τους οποίους ο τύπος μεταδίδει ειδήσεις και εκφέρει γνώμη και κρίσεις. Στη δημοσιότητα έρχονται όχι μόνο πολιτικά γεγονότα, αλλά και κάθε συμβάν για το οποίο υπάρχει ενδιαφέρον του συνόλου ή μερίδας του, το οποίο καλείται να ικανοποιήσει ο τύπος μέσω της διάδοσης ειδήσεων, κρίσεων, πληροφοριών και εικόνων.

Κατά πρώτο λόγο, ο τύπος οφείλει να φέρει στη δημοσιότητα γεγονότα και γνώμες που απαιτούν δημόσιο διάλογο και ανταλλαγή απόψεων, όπως είναι η περίπτωση παροχής ειδήσεων και έκφρασης γνώμων στο χώρο της πολιτικής, φέροντας στο φως της δημοσιότητας περιστατικά και κρίσεις που αφορούν την πολιτική ζωή της χώρας. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας συμβάλλουν στο σχηματισμό του δημοκρατικού φρονήματος των πολιτών και ασκούν δημόσια κριτική της πολιτικής εξουσίας και κοινωνίας. Επιπλέον, όμως, ο τύπος συνιστά τον κατεξοχήν χώρο όπου εκφράζονται οι πολιτιστικές και ηθικές αξίες της κοινωνίας. Ως εκ τούτου, βαρύνεται με το καθήκον επιμόρφωσης και ηθικής διαπαιδαγώγησης του κοινού και αποτελεί συντελεστή της πνευματικής, πολιτιστικής και ηθικής καλλιέργειας του ανθρώπου. Τέλος, στη διακριτική ευχέρεια του τύπου

εναπόκειται η άσκηση ψυχαγωγικής δραστηριότητας και η ικανοποίηση της περιέργειας του αναγνωστικού κοινού με τη δημοσίευση ανάλογων κειμένων και εικόνων. Το άρθρο 14 του Συντάγματος καλύπτει όλες τις παραπάνω δραστηριότητες του τύπου, ανεξάρτητα αν το συγκεκριμένο έντυπο ή το συγκεκριμένο δημοσίευμα έχει χαρακτήρα πολιτικό, επιμορφωτικό ή ψυχαγωγικό.

ii) Η κατά το άρθρο 14 §1 και 2 του [Συντάγματος](#) ελευθερία του τύπου αποτελεί ατομικό δικαίωμα και συγχρόνως θεσμική εγγύηση. Το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου υπόκειται στους περιορισμούς του Συντάγματος, είναι όμως απαλλαγμένο από νομικά καθήκοντα, ενώ η θεσμική εγγύηση του τύπου συνδέεται με καθήκοντα και κατευθύνεται προς ορισμένους σκοπούς. Μέσω της θεσμικής εγγύησης παρέχεται συνταγματική κατοχύρωση του τύπου λόγω της αποστολής και των σκοπών του θεσμού που αποτελούν προστατευόμενο από το Σύνταγμα δημόσιο συμφέρον<sup>14</sup>.

Το ατομικό δικαίωμα της ελευθερίας του τύπου θεμελιώνεται στην § 1 που ορίζει ότι «καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του, τηρώντας τους νόμους του Κράτους». Η ενεργητική αυτή πλευρά του ατομικού δικαιώματος συμπληρώνεται από το δικαίωμα πληροφόρησης μέσω του τύπου, το οποίο στερείται μεν ειδικής συνταγματικής κατοχύρωσης, πηγάζει όμως από τη διάταξη του άρθρου

---

<sup>14</sup> Βλ. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα (Συντετμημένη φοιτητική έκδοση), σελ. 31.

5§1 Σ για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας .

Η συνταγματική διάταξη του άρθρου 14§2 που ορίζει ότι ο «τύπος είναι ελεύθερος» εγκαθιδρύει τη θεσμική εγγύηση. Από τη γραμματική τουλάχιστον ερμηνεία της διάταξης δεν προκύπτει υποχρέωση του κράτους για λήψη μέτρων θετικού περιεχομένου, με τα οποία διασφαλίζεται η ελευθερία του τύπου. Προκύπτει, όμως, από την έννοια και το περιεχόμενο του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης, τον τρόπο άσκησης του οποίου καθορίζει η §2 του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 25§1 Σ . Η ελευθερία έκφρασης προϋποθέτει κατοχύρωση της ελευθεροτυπίας, χωρίς την οποία θα ήταν κενό γράμμα .

Η αρνητική πλευρά του δικαιώματος (status negativus), συνεπώς, απαγορεύει τις κρατικές επεμβάσεις, και κυρίως την άσκηση λογοκρισίας, ενώ η θετική πλευρά του ατομικού δικαιώματος επιβάλλει την εξασφάλιση εκ μέρους του κράτους τόσο των υλικών προϋποθέσεων, που θα επιτρέψουν την άσκηση ελεύθερης δημοσιογραφίας (τρόπος κυκλοφορίας των εφημερίδων, τρόπος διάθεσης, ατέλεια χάρτου, τιμή φύλλου κ.ο.κ.), όσο και των μη υλικών προϋποθέσεων, οι οποίες συνίστανται στην εξασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης στις πηγές πληροφόρησης και την παροχή πληροφοριών από το ίδιο το κράτος.

Στη μελέτη αυτή, θα περιοριστούμε στη σχέση ανάμεσα στο δικαίωμα της προσωπικότητας και την καλούμενη «εξωτερική ελευθερία του τύπου», που ξεκινά από την ελευθερία έκδοσης και επεκτείνεται στην ελευθερία συλλογής πληροφοριών, την ελευθερία σύνταξης, εκτύπωσης, κυκλοφορίας καθώς και την ελευθερία άσκησης των

επαγγελμάτων του τύπου, χωρίς να επεκταθούμε στην ελευθερία, ως εσωτερική αρχή, που διέπει τις σχέσεις των απασχολουμένων στον τύπο, την επονομαζόμενη «εσωτερική ελευθερία του τύπου».

Η συνάντηση του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης και ειδικότερα της ελευθερίας του τύπου με το έννομο αγαθό της προσωπικότητας ενδέχεται να είναι αρμονική, μπορεί όμως και όχι. Στη δεύτερη περίπτωση γεννάται θέμα σύγκρουσης δύο κατοχυρωμένων από το Σύνταγμα αγαθών, που επιβάλλει την ad hoc στάθμισή τους. Η στάθμιση μπορεί να οδηγήσει είτε στην επικράτηση της ελευθερίας του τύπου στο χώρο της ελευθερίας της προσωπικότητας είτε, αντίθετα, στον περιορισμό της ελευθερίας του τύπου υπέρ του δικαιώματος της προσωπικότητας.

## **2. Η ελευθερία του τύπου ως περιορισμός του δικαιώματος της προσωπικότητας. Δικαιολογημένο συμφέρον.**

Η συνταγματική διάταξη του άρθρου 14§2 θεσπίζει τη θεσμική εγγύηση της ελευθερίας του τύπου, προκειμένου να εξυπηρετηθεί το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου για πληροφόρηση. Σκοπός, συνεπώς, της διάταξης αυτής είναι η παροχή εγγύησης για την απρόσκοπτη διαφύλαξη ξένων συμφερόντων και όχι για το συμφέρον των συγκεκριμένων φορέων, δηλαδή του ίδιου του τύπου. Η νομιμότητα των επιμέρους ενεργειών του τύπου για τη διαφύλαξη των ξένων συμφερόντων κατοχυρώνεται από το άρθρο 367 του Ποινικού Κώδικα, όπου γίνεται λόγος για δικαιολογημένο ενδιαφέρον (ή συμφέρον) , το οποίο αίρει τον

παράνομο χαρακτήρα της δυσφήμισης. Το δικαιολογημένο συμφέρον συνιστά ειδικό λόγο άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης, αναγνωριζόμενο αποκλειστικά και μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο ποινικός νόμος. Η διάταξη του ΠΚ 367 συνιστά εξειδίκευση της αρχής του άρθρου 20 του ΠΚ, σύμφωνα με την οποία ο άδικος χαρακτήρας της πράξης αποκλείεται, οσάκις αυτή αποτελεί ενάσκηση δικαιώματος ή καθήκοντος που επιβάλλεται από το νόμο. Εφαρμοζόμενη στο χώρο του αστικού δικαίου, η διάταξη αυτή αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής των έννομων αγαθών του προσώπου το οποίο ζημιώθηκε από πράξη άλλου, είτε αδικοπραξία υπό τη γενικότερη έννοια του νόμου(ΑΚ 914 επ.) είτε ειδικά προσβολή της προσωπικότητας του (ΑΚ 57).

Παρά το γεγονός ότι αποτελεί ειδικό λόγο άρσης του αδικού, η προστασία δικαιολογημένων συμφερόντων στηρίζεται στις ίδιες αρχές με την κατάσταση ανάγκης και μέσω αυτών εισέρχεται στο πεδίο της αστικής προστασίας της προσωπικότητας. Ως εξειδίκευση του άρθρου 20 του ΠΚ η διάταξη του άρθρου 367 ΠΚ, παρόλο που ρυθμίζει ειδικά την προσβολή της τιμής, επιβάλλεται να εφαρμοστεί, με τελολογική διαστολή, σε κάθε περίπτωση προσβολής έννομου αγαθού της προσωπικότητας, η οποία εμπίπτει στα όρια του σκοπού της διάταξης π.χ. προσβολή της εικόνας. Η αστική προστασία υποχωρεί, οσάκις η προσβολή της προσωπικότητας συνιστά το αναγκαίο μέσο για την προστασία δικαιολογημένου συμφέροντος.

Η νεώτερη ποινική επιστήμη θεωρεί ως δικαιολογημένο συμφέρον ή ενδιαφέρον κάθε σκοπό που αναγνωρίζεται από την έννομη τάξη ως εναρμονιζόμενος προς αυτήν ή μη αντιτιθέμενος

προς το θετικό δίκαιο και τα χρηστά ήθη<sup>15</sup>. Η αναγνώριση δικαιολογημένου συμφέροντος δεν εξαρτάται από την ύπαρξη ρητής διάταξης, η οποία αποδέχεται ή επιδοκιμάζει το σκοπό.

Αρκεί ο σκοπός να εναρμονίζεται προς την έννομη τάξη και τα χρηστά ήθη, σχέση που πρέπει να διατηρείται ακόμη και όταν με τη διαφύλαξη του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος προσβάλλεται η τιμή τρίτου προσώπου. Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη, το δικαιολογημένο συμφέρον μπορεί να κείται στο πεδίο του ιδιωτικού ή δημοσίου Δικαίου ή ακόμα σε πεδίο που δεν ρυθμίζεται καν από την έννομη τάξη<sup>16</sup>. Η διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος αποβλέπει στην επίτευξη ενός άμεσου και συγκεκριμένου σκοπού και προϋποθέτει την ύπαρξη κινδύνου για το συγκεκριμένο συμφέρον.

Το ζήτημα της προστασίας δικαιολογημένου συμφέροντος έχει σημασία για την όλη διαμόρφωση του δημοσίου βίου, στο πλαίσιο του οποίου ο τύπος κατέχει προέχουσα θέση. Απέναντι στη δικαιολογημένη αξίωση του ατόμου για προστασία από κάθε επίθεση κατά του προσώπου, τίθεται το καθήκον του τύπου να επεμβαίνει φέροντας στη δημοσιότητα και σχολιάζοντας άτοπα και κακώς κείμενα που ενδιαφέρουν το κοινωνικό σύνολο ή μερίδα του κοινωνικού συνόλου<sup>17</sup>. Κατά την άσκηση της

---

<sup>15</sup>Βλ. Φιλιππίδης, σελ. 122 και 123, σημ. 3-6 και 1-9, Φίλιας, σελ. 30 επ., Κονταξής, Τύπος και Δίκαιο, σελ. 380 επ.

<sup>16</sup>βλ. Φιλιππίδης, σελ. 125.

<sup>17</sup> «Η πληροφόρηση του κοινωνικού συνόλου μέσω του τύπου για την ιδιωτική ζωή διαφόρων ατόμων είναι αντικειμενικά αναγκαία και θεμιτή (δηλ. καλύπτεται από δικαιολογημένο συμφέρον) όταν εξυπηρετεί τους ακόλουθους σκοπούς:

α) την παροχή βιογραφικών στοιχείων χρήσιμων για επιστημονικούς ή μορφωτικούς σκοπούς λ.χ. για τη συγγραφή μιας προσωπογραφικής μελέτης, ιστορικής, κοινωνιολογικής ή εγκληματολογικής, για τη σύνταξη μιας ποιητικής ανθολογίας ή ενός πληροφοριακού βιογραφικού έργου.

β) την παροχή στοιχείων για την ιδιωτική ζωή των προσώπων που διαδραματίζουν ένα γενικά ενδιαφέροντα ρόλο στην κοινωνική ζωή, και ειδικότερα των στοιχείων που παρέχουν στο κοινό τη δυνατότητα να σχηματίσει μια σαφή γνώμη για την προσωπικότητα, τις ικανότητες και τις συνήθειες των προσώπων αυτών, από τα οποία μερικά πρότυπα είναι προς μίμηση και άλλα προς αποφυγή.

γ) την παροχή πληροφοριών χρήσιμων για τον κοινωνικό έλεγχο που η κοινωνία δικαιούται να ασκεί, κατά τις γενικά παραδεκτές αντιλήψεις, στην ιδιωτική των μελών της.

δραστηριότητας αυτής, ενδέχεται να θιγούν πρόσωπα μέσω εκδηλώσεων του τύπου, οι οποίες, κατά τους ενδιαφερόμενους, δε συνιστούν αντικειμενική έκθεση γεγονότων ή καταστάσεων, αλλά προσωπική επίθεση εναντίον της τιμής και της υπόληψης.

Έτσι, η παρέμβαση του τύπου ως μέσου προς επίτευξη αναγνωριζόμενου από την έννομη τάξη σκοπού ενδέχεται να συνιστά εύλογο μέσο, δεν είναι όμως απαραίτητα και το επιβεβλημένο μέσο για τη διαφύλαξη δικαιολογημένου συμφέροντος. Το θέμα κρίνεται ad hoc μετά από εκτίμηση των ειδικών συνθηκών και περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης. Εφόσον κριθεί ότι η προσφυγή στον τύπο είναι το επιβεβλημένο μέσο για την προστασία δικαιολογημένου συμφέροντος, ερευνάται εάν τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη δημοσιογραφική έρευνα ήταν αναγκαία για την εκπλήρωση της αποστολής του τύπου, δηλαδή για την προστασία δικαιολογημένου συμφέροντος.

---

δ) την ενημέρωση του κοινού για την εικόνα (φωτογραφία κ.λ.π.) και την ιδιωτική ζωή επαγγελματιών ή άλλων ατόμων που είναι επικίνδυνα για τη δημόσια ή την ιδιωτική ασφάλεια (π.χ. κακοποιών, απατεώνων κ.λ.π.)» Κονταξής Κ. Αθανάσιος, Τύπος και Δίκαιο, σελ. 513-514.

### 3. Το δικαίωμα της προσωπικότητας ως περιορισμός της ελευθερίας του τύπου.

#### 3.1. Εισαγωγικά

Δεδομένου ότι η ελευθερία του τύπου δε συνιστά αυτοσκοπό, η προστασία της δεν πρέπει να συνεπάγεται χωρίς άλλο τη θυσία άλλων έννομων αγαθών. Σύμφωνα με το άρθρο 14§1 Σ, η ελευθερία του τύπου υπάγεται στο γενικό περιορισμό της τήρησης των νόμων του κράτους. Οι νόμοι του κράτους αποτελούν, συνεπώς, το γενικό νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσει τη δραστηριότητά του ο τύπος. Ως νόμοι του κράτους, υπό την έννοια του άρθρου 14§1 Σ, θεωρούνται οι τυπικοί νόμοι γενικού περιεχομένου, που αφορούν έννομα αγαθά εν γένει. Οι γενικοί περιορισμοί που θέτουν οι νόμοι του κράτους ως όριο της ελευθεροτυπίας, πρέπει, στη συγκεκριμένη περίπτωση, να είναι αναγκαίοι και πρόσφοροι και να μη θίγουν τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου. Το άρθρο 10 της Σύμβασης της Ρώμης (ΕΣΔΑ) παρέχει το όριο, το οποίο δεν επιτρέπεται να υπερβεί ο εσωτερικός νόμος, θεσπίζοντας περιορισμούς άλλους από αυτούς που θέτει η Σύμβαση. Ιδιαίτερη θέση μεταξύ των περιορισμών που θέτει η ΕΣΔΑ καταλαμβάνει το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου που, στο χώρο του αστικού δικαίου, περικλείεται στο δικαίωμα της προσωπικότητας της ΑΚ 57.

#### 3.2. Δογματική θεώρηση και περιεχόμενο του δικαιώματος της προσωπικότητας.

Όπως γίνεται σήμερα δεκτό στα περισσότερα ευρωπαϊκά δίκαια, η προστασία της προσωπικότητας καταλαμβάνει τα διάφορα συνδεδόμενα με το πρόσωπο αγαθά : τιμή, ιδιωτική ζωή, σφαίρα απορρήτου, σωματική και ψυχική υγεία, όπως επίσης και στοιχεία εξατομίκευσης

κάθε ατόμου (π.χ. όνομα, εικόνα)<sup>18</sup>. Αντικείμενο της ιδιωτικού δικαίου προστασίας της προσωπικότητας αποτελούν, επίσης, οι αναγνωρισμένες από το Σύνταγμα ελευθερίες του ανθρώπου, όπως η ελεύθερη άσκηση θρησκευτικής, πολιτικής και οικονομικής δραστηριότητας. Το δικαίωμα της προσωπικότητας θεωρείται «δικαίωμα πλαίσιο» στο οποίο περιλαμβάνονται, αφενός, εκφάνσεις που συνθέτουν την αξία του ανθρώπου, αποτελώντας αναπόσπαστα στοιχεία της ανθρώπινης ιδιότητας, και αφετέρου, συντελεστές καθοριστικούς της ατομικότητας του προσώπου. Η αξία του ανθρώπου είναι αγαθό μη δεκτικό στάθμισης με άλλα συμφέροντα. Αποτελεί τον απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος της προσωπικότητας, όπως αυτός προσδιορίζεται από τη συνταγματική επιταγή του άρθρου 2§1 Σ (έμμεση τριτενέργεια). Γύρω από τον πυρήνα αυτό κινούνται τα άλλα έννομα αγαθά της προσωπικότητας, τα οποία είναι καταρχήν απαραβίαστα, ενδέχεται όμως να υποχωρήσουν, εάν συγκρουστούν με άλλο υπέρτερο αγαθό, το οποίο αναγορεύεται από την έννομη τάξη σε λόγο που δικαιολογεί την επέμβαση ή αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής.

### 3.2.1. Η [ΑΚ 57](#).

Το ιδιωτικού δικαίου δικαίωμα της προσωπικότητας διατυπώνεται στη γενική ρήτρα της ΑΚ 57, μέσω της οποίας αναγνωρίζεται ένα γενικό απόλυτο δικαίωμα του καθενός, με το οποίο εξασφαλίζεται η προστασία του προσώπου και, γενικότερα, η προάσπιση της αξίας του ανθρώπου<sup>19</sup>. Η ΑΚ 57 αποτελεί συγκερασμό των συνταγματικών διατάξεων των άρθρων 2§1 και 5§1, κατά τέτοιο τρόπο ώστε στο ιδιωτικού δικαίου δικαίωμα της προσωπικότητας περιλαμβάνεται τόσο ο σεβασμός της

<sup>18</sup> Βλ. Ολ..ΑΠ 812/80, Νο Β, σελ. 79, Γαζής, Γενικά Αρχαί, σελ. 33, Καρακατσάνης, σε ΑΚ Γεωργιάδη – Σταθόπουλου, ΑΚ 57, αρ. 2 επ. Σπυριδάκης, Γενικές Αρχές, σελ. 68 επ.

<sup>19</sup>βλ. Παπαντωνίου, σελ. 123 επ., Β. Καρακώστας Ε. Γεωργοπούλου – Αθανασούλη, Το Σύνταγμα, ερμηνευτικά σχόλια – νομολογία, τομ. 1, άρθρο 2, σελ. 53 επ.

αξίας του ανθρώπου που αποτελεί τον απαραβίαστο πυρήνα του δικαιώματος, όσο και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας.

Από τη διατύπωση της ΑΚ 57 διαφαίνεται, ότι ενσυνείδητα ο νομοθέτης απέφυγε να οριοθετήσει το δικαίωμα της προσωπικότητας, επιτρέποντας με τον τρόπο αυτό τη συνεχή διεύρυνση του περιεχομένου του δικαιώματος. Υπό την έννοια αυτή, η γενική ρήτρα της ΑΚ 57 είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως κατευθυντήρια για τον ερμηνευτή του δικαίου, διότι η έννοια της προσωπικότητας αποτελεί αντικείμενο αναζήτησης και όχι προκαθορισμένη διάσταση.

Η σύγχρονη τάση αναγόρευσης των αξιών προστασίας στοιχείων της προσωπικότητας σε δικαιώματα οδηγεί σε μια αμφίβολης λειτουργικότητας και σκοπιμότητας υπερπαραγωγή δικαιωμάτων. Η προσπάθεια θεωρητικού προσδιορισμού του περιεχομένου της προσωπικότητας, κατά τρόπο ώστε να είναι δυνατή η εφαρμογή της γενικής διάταξης στις επιμέρους περιπτώσεις, προσκρούει στη νομική πρακτική, η οποία απέδειξε ότι, εφόσον με την προσβολή δε θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος, δηλαδή η αξία του ανθρώπου, είναι αναγκαία η στάθμιση συμφερόντων και προστατευτέων εννόμων αγαθών, πράγμα το οποίο αποδέχτηκε τελικά και η θεωρία. Από τη διαδικασία αυτή δεν εξαιρούνται τα επιμέρους αγαθά της προσωπικότητας, τα οποία, ως αμέσως συνδεδεμένα με τον άνθρωπο, δεν είναι δυνατόν ούτε να απαριθμηθούν ούτε να ιεραρχηθούν. Η ίδια η φύση, συνεπώς, των επιμέρους έννομων αγαθών, και όχι το νεαρό της ηλικίας τους, επιβάλλει, σε κάθε περίπτωση, τη στάθμιση αγαθών και συγκρουόμενων συμφερόντων προκειμένου να ενταχθούν στο πεδίο της προστασίας της ΑΚ 57.

#### IV. Κεφάλαιο 3<sup>ο</sup>: Ελευθεροτυπία και προσβολή του δικαιώματος της Προσωπικότητας.

##### 1. Προσβολή της προσωπικότητας

##### 1.1. Γενικά για την προσβολή

Απαραίτητη προϋπόθεση της προστασίας της προσωπικότητας είναι ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής του σεβασμού της προσωπικότητας. Με εξαίρεση την άσκηση του δικαιώματος απάντησης για την άσκηση αξίωσης αποζημίωσης και ικανοποίησης της ηθικής βλάβης, όπως και για την άρση και παράλειψη της προσβολής στο μέλλον, απαιτείται η προσβολή της προσωπικότητας να είναι παράνομη. Ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής της προσωπικότητας συνίσταται στην χωρίς νόμιμο λόγο παραβίαση της αρχής που έχει τεθεί χάριν προστασίας του προσβληθέντος έννομου αγαθού.

Στην ελληνική έννομη τάξη, καθώς ο νόμος δεν προσδιορίζει σαφώς το ακριβές περιεχόμενο της προσωπικότητας, προέχει η διαπίστωση αν αυτό το προσβληθέν αγαθό συνιστά στοιχείο της προσωπικότητας και εάν επομένως τίθεται θέμα εφαρμογής των ΑΚ 57 και 59. Ο κυρωτικός μηχανισμός των ΑΚ 57 και 59 ενεργοποιείται οσάκις η επέμβαση στο χώρο της προσωπικότητας είναι σημαντική. Στο πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης, ορισμένες επεμβάσεις είναι αναπόφευκτες και πρέπει να είναι ανεκτές. Παράνομη είναι η επέμβαση στην προσωπικότητα αν υπερβαίνει το όριο το οποίο θέτουν οι συνθήκες της κοινωνικής συμβίωσης. Όταν σε συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε υπέρβαση του ορίου της κοινωνικής πρόσφορης συμπεριφοράς, γεννάται θέμα προσβολής της προσωπικότητας. Εάν διαπιστωθεί ότι το προσβληθέν αγαθό αποτελεί στοιχείο της προσωπικότητας, κατά την ορθότερη άποψη, είναι δεδομένος και ο παράνομος χαρακτήρας της επέμβασης, υπό την προϋπόθεση ότι δε συντρέχει λόγος που να δικαιολογεί την προσβολή.

## 1.2. Στοιχεία της προσωπικότητας – αντικείμενα προσβολών εκ μέρους του τύπου.

Από τα έννομα αγαθά που περικλείονται στο δικαίωμα της προσωπικότητας, πληττόμενα, κατά κανόνα, αγαθά από τον τύπο είναι η τιμή, η ιδιωτική ζωή, η εικόνα και η σφαίρα του απορρήτου. Ειδικότερα στην πράξη, η τιμή είναι κατεξοχήν προσβαλλόμενο αγαθό μέσω της δημοσίευσης ή της δημοσιότητας, δηλαδή, της χρησιμοποίησης και διάδοσης από τον τύπο προσβλητικών πληροφοριών εικόνων και κρίσεων. Αντίθετα, το έννομο αγαθό του ιδιωτικού βίου και η εικόνα του προσώπου θίγονται από τη διενέργεια δημοσιογραφικής έρευνας χωρίς να απαιτείται να ακολουθήσει δημοσίευση. Στην ανάλυση που ακολουθεί αμέσως, θα γίνει λόγος για τις τυπικές περιπτώσεις προσβολής των αγαθών της προσωπικότητας μέσω δημοσιευμάτων του τύπου, όπως είναι η προσβολή της τιμής, του ιδιωτικού βίου και της εικόνας του προσώπου.

### Προσβολή της τιμής

Το δίκαιο προστατεύει ειδικά την τιμή και μέσω των ποινικών διατάξεων των άρθρων 361 επ. του Ποινικού Κώδικα περί εγκλημάτων κατά της τιμής, οι οποίες θεμελιώνουν και τον παράνομο χαρακτήρα της πράξης, εξασφαλίζοντας την προστασία της τιμής και μέσω των διατάξεων περί αδικοπραξιών. Ανεξάρτητα όμως από τη συρροή των προϋποθέσεων του ποινικού νόμου, η προσβολή της τιμής, εντασσόμενη στο πλαίσιο προστασίας της προσωπικότητας, προστατεύεται και αυτοτελώς με τις διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας.

Στις περιπτώσεις σύγκρουσης της αξίωσης σεβασμού της τιμής με την ελευθερία του τύπου, προσβαλλόμενο αγαθό είναι η εξωτερική

τιμή. Η εξωτερική τιμή, η λεγόμενη και συναλλακτική τιμή ή υπόληψη, καταλαμβάνει την κοινωνική καταξίωση του ανθρώπου, την αναγνώρισή του, την καλή του φήμη ή γενικότερα το όνομά του. Όπως δέχεται η νομολογία, η τιμή κάθε ανθρώπου αντικατοπτρίζεται στην αντίληψη, εκτίμηση και αξία που αποδίδεται σ' αυτόν από τους άλλους. Μέσω του χαρακτήρα, της κοινωνικής συμπεριφοράς και προσφοράς, η εξωτερική τιμή έρχεται να προστεθεί στον πυρήνα των αξιών που συνοδεύουν τον άνθρωπο από τη γέννηση του, δηλαδή στην εσωτερική τιμή.

Προκειμένου να κριθεί αν μια δραστηριότητα του τύπου συνιστά προσβολή της τιμής θα πρέπει να δοθεί μια απάντηση σε μια σειρά από ερωτήματα που αφορούν:

- 1) το **είδος** και το **περιεχόμενο** της προσβολής (πραγματικός ισχυρισμός ή αξιολογική κρίση ; άποψη του συντάκτη του δημοσιεύματος ή μεταφορά απόψεων τρίτων ;)
- 2) την **ποιοτική επίδραση** της προσβλητικής ενέργειας (έκταση και ένταση επίθεσης<sup>20</sup>, συνέπειες για τον ιθύνοντα κ.ο.κ.).
- 3) την **ποσοτική επίδραση** της προσβλητικής ενέργειας (τινός η τιμή εθίγει ; ενός ατόμου ή πολλών ;)
- 4) το **μέσον** με το οποίο πραγματοποιήθηκε η προσβλητική ενέργεια (έκφραση άποψης σε επιστημονικό περιοδικό ; σε έντυπο ευρείας κυκλοφορίας; σε τηλεοπτική ή ραδιοφωνική εκπομπή; ).
- 5) την **αφορμή** της προσβλητικής ενέργειας (προηγούμενη πολιτική ή οικονομική συμπεριφορά ή προηγούμενο δημοσίευμα του θιγέντος; Επικαιρότητα του αντικειμένου; προσωπικές σχέσεις επιτιθέμενου και θιγέντος;).
- 6) τα **κίνητρα** της προσβλητικής ενέργειας (ικανοποίηση δικαιολογημένου ενδιαφέροντος, ενημέρωση για συγκεκριμένο

---

<sup>20</sup> Βλ. Εφ. Αθ./2154/90, ΕλλΔνη 32, σελ. 1673, ΠολΠρ Αθ 709/99, ΝοΒ (2001), Σελ. 1438, ΠολΠρΡοδ. 506/2000, ΝοΒ (2001), σελ. 512.

τρόπο πολιτικής, οικονομικής ή κοινωνικής συμπεριφοράς; πρόθεση πρόκλησης ζημίας; ανταγωνισμός;).

Η θέση των παραπάνω ερωτημάτων βοηθά στο σχηματισμό κριτηρίων βάσει των οποίων θα γίνει, σε επόμενο στάδιο, η στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων : του σεβασμού της τιμής αφενός και της ελευθερίας του τύπου αφετέρου.

Η ένταση της προσβολής έχει σημασία υπό την έννοια ότι η επέμβαση στον εσωτερικό πυρήνα της προσωπικότητας, που στηρίζεται στην ανθρώπινη αξία, δεν είναι δεκτική στάθμισης με την ελευθερία του τύπου. Τα όρια της ελευθερίας του τύπου σταματούν εκεί όπου π.χ. η κριτική αποσκοπεί στην καταβράθρωση της τιμής ή στην ενσυνείδητη έκφραση περιφρόνησης. Ο υπερθετικός τόνος κριτικής δεν οδηγεί χωρίς άλλο σε προσβολή της τιμής. Ενόψει της πληθώρας ερεθισμάτων ανεβαίνει συχνά ο τόνος της κριτικής προκειμένου να επιτευχθεί διέγερση του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι ο σκοπός αφύπνισης του ενδιαφέροντος νομιμοποιεί και εκφράσεις με χαρακτήρα προσβλητικό της τιμής.

## **Αξιολογικές κρίσεις και πραγματικά περιστατικά.**

Κατά κανόνα προσβολή της τιμής επιφέρουν δημοσιεύματα ή ανακοινώσεις που περιλαμβάνουν μειωτικές κρίσεις ή αναφέρονται σε πραγματικά περιστατικά γύρω από την προσωπική, επαγγελματική ή κοινωνική ζωή ενός ατόμου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπ' αριθμόν 876/2000 απόφαση του Αρείου Πάγου (Χρ. 1 Δ.2001, σελ.226) που επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, στην οποία το Εφετείο δέχτηκε ότι η χρησιμοποίηση εξυβριστικών εκφράσεων σε συνέντευξη που δημοσιεύθηκε, όπως «...ανίκανος για τις θέσεις που κατέχει,...ανάξιος να κρίνει...», αποτελούν εκδηλώσεις της ανθρώπινης σκέψης που εξωτερικεύουν την αμφισβήτηση του δίδοντος τη συνέντευξη για την ηθική και κοινωνική αξία του ενάγοντος, έχουν δε κατ' αντικειμενική εκτίμηση έντονο το στοιχείο της καταφρόνησης του προσώπου και χρησιμοποιήθηκαν εν γνώσει της υβριστικής τους ονομασίας και με σαφή πρόθεση προσβολής της τιμής και της υπόληψής του.

Η διάκριση μεταξύ προσβλητικών πραγματικών ισχυρισμών και έκφρασης γνώμης έχει αποφασιστική σημασία, διότι η διαπίστωση της αναλήθειας των πραγματικών ισχυρισμών θεμελιώνει χωρίς άλλο την αξίωση άρσης της προσβολής. Στην πράξη βέβαια η διάκριση εμφανίζει δυσκολίες. Αφενός διότι υπερτερούν οι μικτές περιπτώσεις και αφετέρου διότι στη βάση μιας αξιολογικής κρίσης υπάρχει, κατά κανόνα, ένας πυρήνας πραγματικού γεγονότος από τον οποίο η αξιολογική κρίση δεν είναι δυνατόν να αποσπασθεί. Η έκφραση αξιολογικών κρίσεων είναι επιτρεπτή εφόσον στηρίζεται σε αληθή πραγματικά περιστατικά.

Πρέπει να αναφερθεί ότι η διάκριση έχει σημασία και κατά το στάδιο της στάθμισης των συγκρουόμενων συμφερόντων, κατά το

οποίο ο δικαστής θα πρέπει να σχηματίσει πεποίθηση κατά πόσο πρόκειται για προσβολή της τιμής μέσω ενός αναληθούς πραγματικού ισχυρισμού ή προσβλητικής για την τιμή αξιολογικής κρίσης<sup>21</sup>.

### 1.2.2. Προσβολή του ιδιωτικού βίου

Ο ιδιωτικός βίος είναι ένα από τα αγαθά της προσωπικότητας που προσβάλλονται τόσο κατά το στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας όσο και κατά τη δημοσίευση της ανακοίνωσης. Χαρακτηριστικό επίσης του δικαιώματος είναι ότι, ενώ πηγάζει από το δικαίωμα – πλαίσιο της προσωπικότητας, περιλαμβάνει και αυτό μια σειρά από επιμέρους έννομα αγαθά, τα οποία σε άλλες έννομες τάξεις τείνουν ή έχουν ήδη αναχθεί σε αυτοτελή δικαιώματα, όπως το δικαίωμα της ανωνυμίας ή το δικαίωμα της εξωτερικής εικόνας ζωής<sup>22</sup>. Λόγω των δυσχερειών που παρουσιάζει η απαρίθμηση των στοιχείων που συνθέτουν το προστατευόμενο αγαθό του ιδιωτικού βίου, δίδεται από την ελληνική αστική και ποινική νομοθεσία ένας ελαστικός ορισμός, ο οποίος αναθέτει στο δικαστή την κρίση για το εάν το συγκεκριμένο αγαθό εμπίπτει στο πεδίο του ιδιωτικού βίου<sup>23</sup>. Σφαίρα του ιδιωτικού βίου είναι ο χώρος που αυτοπροσδιορίζει κάθε άτομο προκειμένου να ασκεί μέσα σ' αυτόν τις προσωπικές και οικογενειακές του δραστηριότητες απερίσπαστος από παρεμβάσεις και παρενοχλήσεις τρίτων. Ο χώρος αυτός εκτείνεται μεταξύ του ευρύτερου πλαισίου της κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής ενός

---

<sup>21</sup> Βλ. παρακάτω σελ. 41-43

<sup>22</sup> βλ. Μιχαηλίδης – Νουάρος Γ. «Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου», Το Σ' (1983), σελ.369 επ.

<sup>23</sup> βλ. Σούρλας Ερμ. ΑΚ εισαγ. αρθρ.57-60, Παπαρηγοπούλου – Σκορίνη «Η πληροφόρησης του κοινού δια του τύπου και η προστασία της προσωπικότητας του κατηγορούμενου», ΝοΒ 25, σελ. 282, Μαυριάς, «το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου», σελ. 161.

προσώπου και του απόρρητου χώρου της αυστηρής προσωπικής του ζωής.

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου θεμελιώνεται κυρίως στο άρθρο 2§1 και άρθρο 9§1 Σ που καθιερώνουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, στο άρθρο 19 Σ με το οποίο προστατεύεται το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης και επικοινωνίας, καθώς και στο άρθρο 93§2 Σ που επιτρέπει εξαίρεση από την αρχή δημοσιότητας των δικαστηρίων «όταν συντρέχουν ειδικοί λόγοι προς προστασία του ιδιωτικού ή οικογενειακού βίου των διαδίκων». Ο ιδιωτικός βίος προστατεύεται επίσης από το άρθρο 361 ΠΚ περί διατάραξης της οικιακής ειρήνης, το άρθρο 366 ΠΚ με το οποίο απαγορεύεται σε περίπτωση δυσφημίσεως η απόδειξη δυσφημιστικού γεγονότος, όταν αυτό αφορά σχέσεις του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου, καθώς και από το άρθρο 370 ΠΚ, το οποίο απαγορεύει την παραβίαση του απορρήτου κυρίως των επιστολών.

Στο χώρο του αστικού δικαίου, ο ιδιωτικός βίος προστατεύεται από τις διατάξεις των άρθρων ΑΚ 59 και 57. Ο νόμος περί του τύπου άρθρο 39§7 περιορίζει την ελευθερία δημοσίευσης στις περιπτώσεις δικών διαζυγίου.

Ο ιδιωτικός βίος προσβάλλεται οσάκις με το δημοσίευμα, την ανακοίνωση ή την προβολή έρχονται στη δημοσιότητα στοιχεία της ιδιωτικής ζωής ενός προσώπου. Απαιτείται, επομένως, αφενός τα δημοσιευμένα στοιχεία να έχουν το χαρακτήρα πραγματικών περιστατικών και αφετέρου τα πραγματικά περιστατικά να είναι αληθή. Εάν δεν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, δεν αποκαλύπτεται στη δημοσιότητα «στοιχείο» του ιδιωτικού βίου και δεν συντρέχει συνεπώς περίπτωση προσβολής του έννομου αυτού αγαθού. Δεν αποκλείεται όμως με το δημοσίευμα ή την

ανακοίνωση να προσβάλλεται άλλο έννομο αγαθό του προσώπου όπως π.χ. η τιμή, της οποίας η προσβολή επέρχεται και με τη δημοσίευση κρίσεων ή αναληθών πραγματικών περιστατικών.

### 1.2.3. Το δικαίωμα επί της ίδίας εικόνας

Στοιχείο της προσωπικότητας που υπόκειται σε προσβολές εκ μέρους του τύπου είναι η εικόνα του προσώπου, η οποία έχει αναγνωριστεί ως αυτοτελές δικαίωμα που θεμελιώνεται στην ΑΚ 57.

Όπως γίνεται δεκτό από τη θεωρία και τη νομολογία<sup>24</sup>, απαγορεύεται η φωτογράφιση προσώπου και έκθεση φωτογραφίας σε κοινή θέα χωρίς συναίνεση του προσώπου αυτού, εκτός αν πρόκειται για φωτογραφίες προσώπων της καθημερινής επικαιρότητας ή προσώπων που ανήκουν στη σύγχρονη ιστορία. Η νομολογία<sup>25</sup> ομόφωνα επισημαίνει ότι η «εικόνα παριστάνει την εξωτερική μορφή του ανθρώπου όπως αυτή τον συνοδεύει πάντοτε και εμφανίζεται δημόσια μόνο όταν ο ίδιος το θέλει, έτσι και η εικόνα του δεν ανήκει στο κοινό, αλλά μόνο στο πρόσωπο το οποίο παριστάνει». Επίσης απαγορεύεται η χρησιμοποίηση της εικόνας για διαφημιστικούς σκοπούς, χωρίς τη συναίνεση του εικονιζόμενου προσώπου, διότι αποτελεί παράνομη προσβολή της προσωπικότητας του, έστω και αν δεν συνιστά μείωση της τιμής ή παραβίαση του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής.

Ως δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας θεωρείται η εξουσία του προσώπου να αποφασίζει για αποτύπωση, διάδοση ή δημόσια έκθεση της απεικόνισης της μορφής του. Από τον παραπάνω ορισμό

---

<sup>24</sup>Βλ. Σούρλας Ερμ ΑΚ Εισαγ. αρθρ. 57-60, 83, Πλαγιαννάκος ΕλλΔνη (1966) σελ. 118 επ., ΕφΘες 3346/1989, Αρμ. (1989), Αρμ (1989), σελ. 1205 επ.

συνάγεται ότι η αξίωση της προστασίας της εικόνας μπορεί να ασκηθεί είτε στο στάδιο της λήψης είτε κατά τη διάδοσή της χωρίς τη συναίνεση του δικαιούχου. Καταρχήν, λοιπόν, απαιτείται συναίνεση του εικονιζόμενου για τη λήψη και διάδοση της εικόνας, εκτός και αν πρόκειται για πρόσωπα της επικαιρότητας ή για δημόσια συνάθροιση προσώπων. Όμως ακόμα και σε αυτές τις περιπτώσεις, η φωτογράφιση δεν πρέπει να στοχεύει στην αποτύπωση πτυχών του ιδιωτικού βίου του φωτογραφιζόμενου, εκτός και αν πρόκειται για στιγμιότυπα που συνδέονται με την ιδιότητα ή το λειτούργημα του συγκεκριμένου προσώπου.

Η φωτογράφιση και έκθεση της φωτογραφίας προσώπων με σωματική μειονεξία, λόγω ακριβώς της παρέκκλισης τους από τα φυσιολογικά μέτρα, συνιστά όχι μόνο προσβολή της εικόνας, αλλά και ανεπίτρεπτη προσβολή του ψυχικού κόσμου του ανθρώπου. Υπάρχει η προσβολή της προσωπικότητας «όταν το φωτογραφιζόμενο άτομο εμφανίζει στην επίμαχη φωτογραφία κάποια σωματική μειονεξία (αναπηρία, παχυσαρκία, δυσμορφία), απεικονίζεται γυμνό ή ημίγυμνο ή η φωτογραφία του συνοδεύει δημοσίευμα στο οποίο τονίζονται σωματικές μειονεξίες, άμεσα σχετιζόμενες με τη δική του σωματική μειονεξία, όπως στην προκειμένη περίπτωση με την παχυσαρκία»<sup>26</sup>

---

<sup>25</sup> Βλ. ΕφΑΘ 3346/1996, ΕλλΔνη (1998), σελ. 665, ΕφΑΘ 57 83/1997, ΕλλΔνη 91998), σελ. 667, ΕφΠειρ 945/99, επισκ ΕΔ (1999), σελ. 1168, ΠολΠρΑθ 7795/2000, επισκΕΔ (2000), σελ. 829, ΠολΠρΑθ 1189/2001, ΧρΙΔ (2001), σελ. 416.

<sup>26</sup> Βλ. ΕφΑΘ 8908/1988, ΝοΒ 36, σελ. 1665.

## 2. Η στάθμιση των συμφερόντων ως λύση στη σύγκρουση μεταξύ των δικαιωμάτων της ελευθερίας του τύπου και της προσωπικότητας.

Σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις (προσβολή του ιδιωτικού βίου, προσβολή της τιμής, προσβολή της εικόνας) η εφαρμογή ή όχι των διατάξεων περί προστασίας της προσωπικότητας από επεμβάσεις του τύπου κρίνεται βάσει του αποτελέσματος της στάθμισης των δύο αντιτιθέμενων έννομων αγαθών ή συμφερόντων: της προστασίας της προσωπικότητας και της ελευθερίας του τύπου.

Το θέμα όμως είναι με ποιο τρόπο θα πραγματοποιηθεί η στάθμιση. Αφετηρία της στάθμισης μπορούν να αποτελέσουν οι συγκρουόμενες ατομικές ελευθερίες, η ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας και η ελευθερία έκφρασης, οι οποίες ανήκουν αδιάσπαστα στην αξία του ανθρώπου. Οι ελευθερίες αυτές ενεργούν έμμεσα στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου μέσω κυρίως της ΑΚ 57 και αποτελούν συγχρόνως έννομα αγαθά του ιδιωτικού δικαίου τα οποία θεμελιώνουν αξίωση αποχής από ορισμένη συμπεριφορά και αξίωση για ενεργητική συμπεριφορά. Η στάθμιση, όμως, μπορεί να ξεκινήσει και από το απόλυτο, αποκλείον κάθε επέμβαση τρίτου, δικαίωμα της προσωπικότητας του προσβληθέντος. Η επέμβαση στο έννομο αυτό πεδίο είναι καταρχήν παράνομη, εφόσον διαπιστωθεί ότι το προσβληθέν αγαθό αποτελεί στοιχείο της προσωπικότητας. Αφού διευκρινισθεί ότι το αγαθό που προσεβλήθη περιλαμβάνεται στο πεδίο αυτό, σε ένα δεύτερο βήμα, εξετάζεται κατά πόσο ο προσβάλλων είναι δυνατόν να επικαλεστεί ένα «δικαίωμα επέμβασης», έναν από το νόμο οριζόμενο λόγο άρσης του παράνομου χαρακτήρα της πράξης (άμυνα, κατάσταση ανάγκης κ.λ.π.) ή την

ύπαρξη δικαιολογημένου συμφέροντος μέσω του οποίου εκφράζεται η συνταγματική αρχή της ελευθεροτυπίας στο χώρο του ιδιωτικού δικαίου.

Οσάκις ο νόμος προβλέπει έναν απόλυτο λόγο, (π.χ. συναίνεση) ο οποίος δικαιολογεί τη συμπεριφορά του δράστη, η επιλογή ή στάθμιση γίνεται από το νομοθέτη, ενώ ο δικαστής καλείται να τον εφαρμόσει στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά. Εάν ο λόγος είναι σχετικός, η αρμοδιότητα ανατίθεται στο δικαστή, του οποίου όμως η ελευθερία δεν είναι απεριόριστη. Στο μέτρο του δυνατού θα πρέπει να αναζητήσει κριτήρια αν όχι γενικά, τουλάχιστον που να μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλες ανάλογες περιπτώσεις. Ο δικαστής θα πρέπει να λάβει υπόψη την προσβολή (τη φύση του προσβληθέντος αγαθού, τη βαρύτητα της προσβολής και τις συνέπειες της για το θύμα) και το δικαιολογητικό λόγο που επικαλείται ο δράστης (τη θεμελίωση του, τη βαρύτητα και τις συνέπειες σε περίπτωση απόρριψής του).

### 3. Δικαιολογημένο συμφέρον

#### 3.1. Γενικά στοιχεία

Δικαιολογημένο συμφέρον υπάρχει όταν η θυσία που επιβάλλεται στο θύμα κρίνεται κατώτερη από το όφελος που μπορεί να αποκομίσει μια ομάδα προσώπων ή το κοινωνικό σύνολο. Ως δικαιολογημένο συμφέρον θα πρέπει να νοηθεί το συμφέρον του κοινού για πληροφόρηση.

Το συμφέρον του κοινού για πληροφόρηση δε συνιστά απόλυτο δικαιολογητικό λόγο (όπως η συναίνεση και ο νόμος) επέμβασης στην

προσωπικότητα, αλλά η επίκλησή του από το δράστη οδηγεί σε **στάθμιση συμφερόντων**.

Κατά τη στάθμιση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη:

α) Η συνταγματική αναγνώριση της ελευθερίας έκφρασης τύπου, η οποία προσδίδει ιδιαίτερο βάρος στην αποστολή του τύπου. Στην περίπτωση, όμως, των επεμβάσεων στο χώρο της προσωπικότητας, στην πλάστιγγα τίθενται δύο εξίσου προστατευόμενα και ευαίσθητα σε μια δημοκρατική κοινωνία έννομα αγαθά, γεγονός που καθιστά τη στάθμιση ιδιαίτερα δυσχερή.

β) Οι περιλαμβανόμενοι στο νόμο, σε καταστατικά δημοσιογραφικών ενώσεων, συλλογικές συμβάσεις, διακηρύξεις ή δημοσιογραφικούς κώδικες, δεοντολογικοί κανόνες δημοσιογραφικής συμπεριφοράς, οι οποίοι δε δεσμεύουν μεν πάντοτε το δικαστή, η παραβίαση τους όμως μπορεί να θεμελιώσει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής (όχι όμως και το αντίστροφο).

γ) Δεδομένου ότι η θέση του τύπου δε διαφέρει ριζικά στις διάφορες δημοκρατικές κοινωνίες, ο δικαστής οφείλει να λάβει υπόψη κατά τη στάθμιση των συμφερόντων τα διεθνή κείμενα, που έχουν διατυπωθεί σχετικά με τη θέση και τις δραστηριότητες του τύπου, και τα οποία συντελούν στη διαμόρφωση του περιεχομένου των συναλλακτικών ηθών και της αντικειμενικής καλής πίστης.

Η αρχή του δικαιολογημένου συμφέροντος έχει τις ακόλουθες συνέπειες:

i) Το καθήκον επιμέλειας το οποίο οφείλει να τηρεί ο τύπος όσον αφορά την παρουσίαση πραγματικών γεγονότων αμβλύνεται σε περίπτωση θεμάτων που ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη και βρίσκονται στο κέντρο της επικαιρότητας, έστω και αν αυτό έχει επιπτώσεις για την τιμή μεμονωμένων ατόμων.

- ii) Η συμμετοχή ενός ατόμου σε πολιτικούς διαξιφισμούς και η ως εκ τούτου επικέντρωση στο πρόσωπο του ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης, το υποχρεώνει να ανέχεται υποτιμητική ή μειωτική του κύρους του κριτική για το πρόσωπο του, τον τρόπο ζωής κ.τ.λ. Αυτό ισχύει για τα πρόσωπα της πολιτικής ζωής, αλλά και για άτομα τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική, κοινωνική ή καλλιτεχνική ζωή, τα οποία πρέπει να είναι διατιθεμένα να δέχονται αυξημένη κριτική και επιθέσεις.

### **Αληθή πραγματικά περιστατικά**

Αποφασιστικό για το εάν η εκ μέρους του τύπου επίκληση δικαιολογημένου ενδιαφέροντος συνιστά λόγο που επιτρέπει την επέμβαση στην προσωπικότητα είναι το αληθές ή όχι του περιεχόμενου του δημοσιεύματος. Θα πρέπει, συνεπώς, να γίνει διάκριση μεταξύ αληθών πραγματικών περιστατικών και γεγονότων που δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια αφενός, και γεγονότων και αξιολογικών κρίσεων αφετέρου. Κατά κανόνα, δικαιολογημένο ενδιαφέρον για τη δημοσίευση ενός γεγονότος υπάρχει μόνο, εφόσον το γεγονός ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ο Άρειος Πάγος στην υπ' αριθμόν 167/2000 απόφαση του (NoB 2001, σελ. 247, ελλΔνη 2000, σελ.772), επικύρωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στην οποία το Εφετείο δέχτηκε ότι ο δημοσιογράφος ο οποίος μετέδωσε σε ραδιοφωνική εκπομπή αληθή πραγματικά περιστατικά σχετικά με τη συμπεριφορά βουλευτή στην αίθουσα συνεδριάσεων της Βουλής – ο οποίος επιτέθηκε εναντίον ορισμένων μελών της Βουλής των εφήβων με οξύτατους χαρακτηρισμούς – και επιπλέον συνόδευσε την έκθεση των πραγματικών γεγονότων με οξεία κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς λειτούργησε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον για την

ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού αναφορικά με το θέμα αυτό. Επιπλέον, το Εφετείο απεφάνθη ότι «η κριτική και οι χαρακτηρισμοί που χρησιμοποίησε ο εφεσίβλητος, ήταν αντικειμενικά αναγκαίοι για τη δέουσα απόδοση του περιεχομένου της σκέψης του, που κατέτεινε στην προστασία της προσωπικότητας των νέων της «Βουλής των Εφήβων» της συνόδου 1996-1997...». Έτσι, το Εφετείο έκρινε ότι λόγω της ύπαρξης δικαιολογημένου ενδιαφέροντος αίρεται ο παράνομος χαρακτήρας της επέμβασης στην προσωπικότητα του συγκεκριμένου βουλευτή, ο οποίος άλλωστε και ως πρόσωπο της πολιτικής ζωής οφείλει να ανεχέται αυξημένη κριτική των απόψεων του.

Ειδικότερα, σε περίπτωση δημοσιευμάτων που αφορούν την τιμή ενός προσώπου, εάν ο ισχυρισμός είναι αληθής και δεν υπάρχει πρόθεση εξύβρισης ή δυσφήμισης, τότε δε θίγεται το δικαίωμα της τιμής και δεν τίθεται ζήτημα δικαιολογητικών λόγων της πράξης. Εάν αντίθετα ο ισχυρισμός είναι αναληθής, τότε δεν υπάρχει πεδίο εφαρμογής της ελευθερίας έκφρασης και δεν τίθεται συνεπώς θέμα αντικειμενικής σύγκρουσης συμφερόντων. Σύγκρουση υπάρχει μόνο από υποκειμενική πλευρά, εάν ο ισχυρισμός είναι μεν αναληθής το αγνοεί όμως ο συντάκτης του δημοσιεύματος<sup>27</sup>. Κατοχυρώνοντας η έννομη τάξη την ελευθερία έκφρασης μέσω του τύπου , αναγνωρίζει στο δράστη τη δυνατότητα επίκλησης δικαιολογημένου συμφέροντος για τη δημοσίευση ενός ενδεχομένως εσφαλμένου και για το λόγο αυτό προσβλητικού ισχυρισμού, υπό την προϋπόθεση ότι τήρησε τις προαπαιτούμενες συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου (π.χ. ζήτησε και έλαβε πληροφορίες από αναγνωρισμένο πρακτορείο ειδήσεων). Ακόμα και στην περίπτωση δικαιολογημένου συμφέροντος, ο

---

<sup>27</sup> Βλ. ΠολΠρ Αθ 4703/98, Ν (1998), σελ. 523, το οποίο δέχτηκε ότι οι εναγόμενοι δημοσιογράφοι δε γνώριζαν τα γεγονότα που διέδωσαν με τα δημοσιεύματά τους, είναι ψευδή αλλά και δεν είχαν τη δυνατότητα καταβάλλοντας την απαιτούμενη από το μέσο δημοσιογράφο επιμέλεια και προσοχή να

συντάκτης αληθούς δημοσιεύματος δεν απαλλάσσεται εάν στον προσβλητικό της προσωπικότητας ισχυρισμό υπάρχει σκοπός εξακρίβωσης ή δυσφήμισης . Δημοσιεύματα ή προσβολές με εξολοκλήρου φανταστικό περιεχόμενο δεν επιφέρουν προσβολή της προσωπικότητας παρά μόνο εάν μέσα από αυτά είναι δυνατόν να αναγνωριστούν, από μια μερίδα κοινού, συγκεκριμένα πρόσωπα και καταστάσεις.

Σε περίπτωση που το δημοσίευμα περιλαμβάνει περιστατικά που ανταποκρίνονται στην αλήθεια και για τα οποία υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο παράνομος χαρακτήρας της επέμβασης στην προσωπικότητα εξαρτάται από την τήρηση ή όχι των συναλλακτικών υποχρεώσεων του τύπου. Είναι συνεπώς δυνατόν να εμφανιστούν στην πράξη δυο περιπτώσεις:

α) Δημοσίευση αληθών περιστατικών για τα οποία υπάρχει δικαιολογημένο συμφέρον και τήρηση εκ μέρους του συντάκτη των συναλλακτικών υποχρεώσεων του τύπου. Στην περίπτωση αυτή δεν τίθεται θέμα στάθμισης συμφερόντων διότι δεν υπάρχει παράνομη προσβολή της προσωπικότητας.

β) Δημοσίευση αληθών περιστατικών για τα οποία υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον, ο συντάκτης όμως παραβίασε (είτε κατά το στάδιο της έρευνας είτε κατά το στάδιο της δημοσίευσης) μια από τις συναλλακτικές αρχές του τύπου (π.χ. παραβίαση ιδιωτικού βίου). Στην περίπτωση αυτή επιβάλλεται στάθμιση μεταξύ έννομου αγαθού της προσωπικότητας και του δικαιολογημένου συμφέροντος. Ο παράνομος χαρακτήρας της προσβολής πρέπει να ερευνηθεί σε συνάρτηση με το αντικείμενο και τη μορφή του δημοσιεύματος. Ο δικαστής θα πρέπει να λάβει υπόψη:

---

διαπιστώσουν την αναλήθεια του υλικού στο οποίο βασίστηκαν τα δημοσιεύματα (γνησιότητα ή μη μαγνητοταινιών, αναφορών κ.λ.π.).

α) την **προσωπικότητα** του θιγόμενου: Η πληροφόρηση είναι αναγκαία αν το πρόσωπο στο οποίο αναφέρεται έχει θέση στη δημόσια ζωή (πολιτικοί, καλλιτέχνες, προσώπα της επικαιρότητας). Το πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμόν 709/1999 (NoB 1999, σελ.1438) απόφασή του έκρινε ότι ο εναγόμενος δημοσιογράφος ο οποίος με άκομψο ενδεχομένως χιούμορ και ειρωνικό ύφος περιέλαβε στο επίμαχο δημοσίευμα οξεία κριτική και δυσμενείς για τον ενάγοντα σχολιασμούς, χωρίς όμως παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών σχετικά με τις τοποθετήσεις της Κυβέρνησης σε θέματα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, δεν προσέβαλε την τιμή και την υπόληψη του ενάγοντος στον οποίο κυρίως απευθύνεται το δημοσίευμα σε φιλικό δήθεν τόνο. Αντίθετα, δέχτηκε ότι το δριμύ δημοσιογραφικό ύφος «συγχωρητής χρησιμοποιείται προς έλεγχο της ηθικής απαξίας ειδήσεως ή πράξεως», αποσκοπεί δε στην ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού σχετικά με τη συμπεριφορά φυσικών προσώπων - μελών της Κυβέρνησης – που λόγω του αξιώματός τους ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη. Επομένως, κατά την κρίση του δικαστηρίου το επίμαχο δημοσίευμα στόχευε στη διαφύλαξη και προστασία νομίμου δικαιώματος και έγινε από δικαιολογημένο ενδιαφέρον που αίρει τον άδικο χαρακτήρα της εξύβρισης ή απλής δυσφήμισης αλλά και την ευθύνη προς αποζημίωση του ενάγοντος από τον εναγόμενο δημοσιογράφο.

β) τη **φύση** της πληροφορίας : Η εκτίμηση εξαρτάται από περιεχόμενο της είδησης. Η προστασία είναι ασθενέστερη οσάκις πρόκειται για γεγονός που δικαιολογείται να περιέλθει στη γνώση τρίτων, διότι συμβάλλει στο σχηματισμό της κοινής γνώμης σε θέμα γενικού ενδιαφέροντος. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμόν 4703/1998 απόφαση του (Αρχ Ν 1998,σελ.523), έκρινε ότι η δημοσίευση κειμένων που αναφέρονται σε πράξεις και συμπεριφορά εν ενεργεία δικαστικού λειτουργού, ο οποίος φέρεται αναμειγμένος σε κύκλωμα

που έναντι χρηματισμού αποφυλάκιζε παράνομα κρατούμενους και τους παρείχε διαφόρων ειδών διευκολύνσεις, έγινε με αποκλειστικό σκοπό την πληροφόρηση και την ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού. Έτσι το δικαστήριο έκρινε ότι υφίσταται εν προκειμένω δικαιολογημένο ενδιαφέρον που αίρει τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας του ενάγοντος εκ μέρους των εναγομένων δημοσιογράφων παρά τη χρησιμοποίηση οξύτατων εκφράσεων, οι οποίες ωστόσο δε συνιστούσαν παραμόρφωση των ειδήσεων που είχαν περιέλθει σ' αυτούς ούτε υπέρβαση του αναγκαίου μέτρου έκφρασης.

γ) το **σκοπό** της πληροφόρησης και τα **κίνητρα** του δράστη: Η ανάγκη δημοσιότητας ή προβολής μιας πληροφορίας εξαρτάται από το συμφέρον που υπηρετεί. Δε θα κριθούν με τον ίδιο τρόπο πληροφορίες πολιτικού ενδιαφέροντος και αυτές που αφορούν την ερωτική ζωή ενός προσώπου έστω και αν αυτό βρίσκεται στο επίκεντρο της επικαιρότητας.

δ) τους **αποδέκτες** της πληροφόρησης: Κρίσιμο στοιχείο επίσης είναι ο κύκλος προσώπων προς τους οποίους απευθύνεται το δημοσίευμα ή θέαμα.

ε) τα **μέσα** με τα οποία αποκτήθηκε η πληροφορία.

στ) τις **περιστάσεις** κάτω από τις οποίες αποκτήθηκε.

ζ) τέλος, το δικαστήριο οφείλει να κρίνει αν η **προσβολή** της προσωπικότητας υπήρξε **σημαντική**, καθώς και αν ήταν απαραίτητο να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του θιγόμενου.

### 3.2. Ψευδή γεγονότα

Δημοσιεύματα που δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια είναι ανακριβή. Ενδέχεται όμως το δημοσίευμα να είναι μεν αληθές αλλά ελλιπές. Αν τα παραλειπόμενα στοιχεία είναι αναγκαία για την περιγραφή ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης, η εικόνα που

παρέχεται στο κοινό δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (π.χ. δημοσίευμα ή εκπομπή στα οποία αναφέρεται ότι ο Α πολιτικός εγκατέλειψε τη σύζυγό του και αρνείται να της παράσχει διατροφή και αποσιωπάται το γεγονός ότι η σύζυγος διέπραξε μοιχεία και επιπλέον είναι εύπορη). Η αποσιώπηση σημαντικών στοιχείων στα οποία ο εκπρόσωπος του τύπου ή ο ιδιοκτήτης του μέσου είχε πρόσβαση, οδηγεί σε παραποίηση του δημοσιευμένου γεγονότος ή κατάστασης, κατά τρόπο ώστε να καθίσταται στην ουσία αναληθές. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατή η επίκληση δικαιολογημένου συμφέροντος για δημοσίευμα από το οποίο παραλείπονται στοιχεία αναγκαία προς γνώση ενός πραγματικού περιστατικού και προσिता στον συντάκτη. Αν, αντιθέτως, τα παραλειπόμενα στοιχεία είναι ήσσονος σημασίας για το όλο δημοσίευμα ή είναι μεν σημαντικά, αλλά, παρόλο που επέδειξε την απαιτούμενη επιμέλεια, ο συντάκτης δεν είχε πρόσβαση σ'αυτά, είναι δυνατή η επίκληση δικαιολογημένου συμφέροντος για το ελλιπές δημοσίευμα.

Είναι ακόμα δυνατόν μια είδηση να είναι μεν αναληθής, να εντάσσεται όμως σε μια πραγματική κατάσταση για την οποία υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον, όπως π.χ. μια αναληθής είδηση που σχετίζεται με ένα ευρύτερο και αποδεδειγμένο οικονομικό σκάνδαλο. Η κρίση για το εάν είναι δυνατόν να υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον για τη δημοσίευση ανακριβών γεγονότων είναι αντικειμενική, χωρίς να ενδιαφέρει για την κρίση καθεαυτή η υποκειμενική στάση του συντάκτη. Όπως και στην περίπτωση αναληθών πραγματικών περιστατικών, το υποκειμενικό στοιχείο θα ληφθεί υπόψη για την κρίση του παράνομου ή όχι χαρακτήρα της συμπεριφοράς. Διακρίνουμε συνεπώς εδώ τρεις περιπτώσεις :

α) αν αληθείς πραγματικοί ισχυρισμοί που συνδέονται με μια αληθή πραγματική κατάσταση για την οποία υπάρχει δικαιολογημένο ενδιαφέρον και τήρηση, στο μέτρο του δυνατού, των συναλλακτικών υποχρεώσεων του τύπου . Η περίπτωση αυτή οδηγεί σε στάθμιση συμφερόντων, όπως και προκειμένου για αληθή περιστατικά για τα οποία όμως δεν τηρήθηκαν οι συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου.

β) αναληθείς ισχυρισμοί που δεν συνδέονται με μια αληθή πραγματική κατάσταση ακόμα και αν ο συντάκτης τήρησε τις συναλλακτικές υποχρεώσεις, δεν εμπίπτουν στην έννοια του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και δεν οδηγούν σε στάθμιση συμφερόντων.

γ) κατά μείζονα , αληθείς ισχυρισμοί, που δεν συνδέονται με μια αληθή πραγματική κατάσταση και επιπλέον ο συντάκτης δεν τήρησε τις συναλλακτικές υποχρεώσεις, θεμελιώνουν χωρίς άλλο τον παράνομο χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας και δεν τίθεται θέμα δικαιολογημένου ενδιαφέροντος και στάθμισης συμφερόντων.

### 3.3. Αξιολογικές κρίσεις

Κάθε αξιολογική κρίση στηρίζεται σε εκτίμηση των γεγονότων που εκτίθενται, μνημονεύονται ή υποκρύπτονται. Εάν η αναφορά στα γεγονότα δε γίνεται σύμφωνα με τις συναλλακτικές υποχρεώσεις του τύπου, η αξιολογική κρίση δεν ανταποκρίνεται στην αρχή του δικαιολογημένου συμφέροντος και ως εκ τούτου είναι παράνομη. Το ίδιο συμβαίνει και όταν η αξιολογική κρίση, χωρίς να παρέχονται στους αποδέκτες στοιχεία, δημιουργεί ψευδείς εντυπώσεις.

## V. Γενικό Συμπέρασμα

Η προηγούμενη ανάλυση πραγματεύτηκε το ζήτημα της στάθμισης των συμφερόντων ως τρόπου επίλυσης του νομικού προβλήματος της «σύγκρουσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων».

### **Από την ανάλυση αυτή απορρέουν τα εξής:**

- Τα συνταγματικά δικαιώματα -τα παρεχόμενα από το Σύνταγμα θεμελιώδη πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα – αποτελούν εξουσίες που η άσκησή τους αποσκοπεί στην ικανοποίηση των συμφερόντων του ατόμου. Συχνά, όμως, η άσκηση ενός δικαιώματος από ένα ή περισσότερα μέλη της κοινωνίας συνεπάγεται τη ματαίωση ή τον περιορισμό της άσκησης ενός θεμελιώδους δικαιώματος άλλου ή άλλων μελών της κοινωνίας. Έτσι, πολλές φορές καθίσταται ανέφικτη η πραγματοποίηση ενός κοινωνικού δικαιώματος χωρίς αντίστοιχο περιορισμό ενός ατομικού. Στην περίπτωση αυτή έχουμε σύγκρουση ανάμεσα στις συνταγματικές κατοχυρωμένες ελευθερίες – εξουσίες.
- Ένας από τους τρόπους επίλυσης της νομικής σύγκρουσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί και η «στάθμιση των συμφερόντων». Η στάθμιση επιδιώκει την πρακτική εναρμόνιση των δικαιωμάτων στη συγκεκριμένη εφαρμογή τους και επιλέγει ύστερα από προσεκτική εκτίμηση των συγκεκριμένων

περιστατικών ποιο δικαίωμα είναι άξιο προστασίας. Η προσπάθεια αυτή επίλυσης έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι όλα τα συνταγματικά κατοχυρωμένα έχουν την ίδια τυπική και επομένως η τυχόν σύγκρουση δεν μπορεί να λυθεί με την αναφορά σε ιεραρχική κλίμακα ισχύος.

- Στο πλαίσιο της σύγχρονης ζωής δεν υπάρχει εκδήλωση της ζωής του ανθρώπου που να μην έρχεται σε επαφή με τον τύπο. Έτσι, συχνά ο τύπος, κατά την άσκηση της κοινωνικής του αποστολής, εισέρχεται στο «χώρο της προσωπικότητας» των ατόμων. Η συνάντηση του ατομικού δικαιώματος της ελευθερίας του τύπου με το έννομο αγαθό της προσωπικότητας ενδέχεται να είναι αρμονική, μπορεί όμως και όχι. Στη δεύτερη περίπτωση γεννάται θέμα συγκρούσεως δύο κατοχυρωμένων από το Σύνταγμα αγαθών που επιβάλλει την ad hoc στάθμιση τους.
- Για να υπάρχει σύγκρουση των προαναφερθέντων δικαιωμάτων πρέπει η δραστηριότητα του τύπου να συνιστά προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας και συγκεκριμένα σημαντική προσβολή. Η τελευταία δικαιολογείται όταν ο προσβάλλων είναι δυνατόν να επικαλεστεί ένα «δικαίωμα επέμβασης», έναν από το νόμο οριζόμενο λόγο άρσης του παράνομου της πράξης (άμυνα, κατάσταση ανάγκης) ή την ύπαρξη δικαιολογημένου ενδιαφέροντος (ενδιαφέρον πληροφόρησης κοινής γνώμης).
- Γενικά, ο σεβασμός της προσωπικότητας έχει καταρχήν προτεραιότητα. Υποχωρεί μόνο όταν το ενδιαφέρον πληροφόρησης κριθεί ότι προέχει – μετά από ad hoc στάθμιση των συμφερόντων – όπως συμβαίνει, όταν οι πληροφορίες αφορούν στον ιδιωτικό βίο προσώπων επικαιρότητας ή έχουν επίπτωση σε θέματα που αφορούν το σύνολο ή μερίδα της κοινωνίας.

## VI. Νομολογία

### 1. 4100/2002 ΠολΠΡΠειρ.

[Πειρ. Νομολ. (2002) σελ. 352, ΝοΒ (2003) σελ. 698 ]

**Απόρριψη αγωγής κατά εφημερίδας με αίτημα αποζημίωση για δημοσιεύματα συκοφαντικά και δυσφημιστικά** με τα οποία προσβλήθηκε παράνομα η τιμή, η υπόληψη και η επαγγελματική πίστη των εναγόντων.

Ειδικότερα, το σύνολο των αναφερόμενων στην αγωγή πραγματικών περιστατικών, αλλά και των κρίσεων και των σχολίων δεν αποτελούν νοητικά ευρήματα ή παραποιημένα κατασκευάσματα της επικαιρότητας από τους εναγόμενους με σκοπό συκοφαντικής δυσφήμισης των εναγόντων και προσβολή της τιμής, της αξιοπρέπειας, υπόληψης, φήμης και επαγγελματικής πίστης αυτών, αλλά πιστή προσήλωση προς την αλήθεια, και την αντικειμενική ενημέρωση, στην αναζήτηση και διάδοση των οποίων δικαιούνται οι εναγόμενοι με την ιδιότητα που ενάγονται να επιδίδονται. Οι εναγόμενοι υποκινούμενοι από δικαιολογημένο ενδιαφέρον, δηλαδή από το σκοπό της ενημέρωσης του κοινού της εφημερίδας δημοσίευσαν πραγματικά γεγονότα, κρίσεις και σχόλια, η δε πράξη τους αυτή δεν αντιτίθεται στο δίκαιο, ούτε στα χρηστά ήθη καθόσον από τη στάθμιση του συμφέροντος προς ανεύρεση της αλήθειας, σε τέτοια μείζονος σημασίας γεγονότα αφενός, και του συμφέροντος της προστασίας της τιμής αφετέρου, προέχει στην

προκείμενη περίπτωση το πρώτο. Ενόψει, λοιπόν, του γεγονότος ότι τα επίδικα δημοσιεύματα βρίσκονται μέσα στα όρια της δημοσιογραφικής πρακτικής δεν υφίσταται ευθύνη των εναγομένων κατά τις διατάξεις των άρθρων 57, 59, 914, 919, 920 ΑΚ αφού δεν υπάρχει υπαιτιότητα υπό τη μορφή δόλου ή της αμέλειας, δεδομένου ότι οι εναγόμενοι δεν είχαν καμιά πρόθεση να ζημιώνουν τους ενάγοντες.

## **2. 143/1993 Πλημμ.Θεσ.**

[ΠοινΧρ (1993) σελ. 217]

### **Συκοφαντική Δυσφήμιση τελεσθείσα δια του τύπου.**

Έννοια «γεγονότος». Έννοια «τιμής» και «υπόληψης». Η αμέλεια του εκδότη και του διευθυντή εφημερίδας τεκμαίρεται αμάχητα. Αιτιολογία σχετικής καταδικαστικής απόφασης. Δημοσίευση περιστατικού σχετικού με λαθρεμπορία αυτοκινήτου. Κρίση ότι οι σχετικοί ισχυρισμοί είναι αληθείς, αφού ο μηνυτής αποδέχεται ότι ναι μεν αγόρασε νόμιμα το αυτοκίνητο, αυτό όμως εισήχθη παράνομα από τον έμπορο. Απαλλαγή των κατηγορουμένων (εκδότη, διευθυντή, διευθυντή σύνταξης, και συντάκτη), διότι υπερισχύει το καθήκον πληροφόρησης. Άρση άδικου χαρακτήρα συκοφαντικών εκδηλώσεων. Δικαιολογητική βάση της σχετικής διάταξης. Έννοια «δικαιολογημένου ενδιαφέροντος». Δεκτή η πρόταση του Αντιεισαγγελέως Ευαγγέλου Ζαχαρή.

## **3. 196/1991 Πλημμ.Δραμ.**

[ΑρχΝ (1992) σελ. 182, ΕλλΔνη (1993) σελ. 465]

### **Συκοφαντική δυσφήμιση σε ραδιοφωνική εκπομπή.**

Διάπραξη του αδικήματος από νεαρό δημοσιογράφο που σε ραδιοφωνική εκπομπή επανέλαβε ερώτηση συνηγόρου προς τον εγκαλούντα περί υπάρξεως εκκρεμουσών σε βάρος του εγκλήσεων. Μη στοιχειοθέτηση

του αδικήματος. Αυτεπάγγελτη έρευνα περί στοιχειοθετήσεως δυσφημίσεως ή εξυβρίσεως. Δημοσιογραφική εκπομπή : καθήκον του δημοσιογράφου να ικανοποιήσει το γενικότερο ενδιαφέρον του κοινού.

#### **4. 98/2002 ΕφΔωδ.**

[Αρμ (2003) σελ. 187, Δωδ.Νομ.(2003) σελ. 26]

**Προσβολή προσωπικότητας δια του τύπου με δημοσίευση αναληθούς δημοσιεύματος.**

Προϋποθέσεις επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης. Ευθύνη του ιδιοκτήτη του εντύπου κατά το ν. 1178/1981, καθώς και του εκδότη και του διευθυντή σύνταξης του εντύπου. Η ευθύνη του ιδιοκτήτη είναι αντικειμενική. Ελάχιστο ποσό της χρηματικής ικανοποίησης. Το δικαίωμα της ελευθεροτυπίας και της ελεύθερης δημοσιογραφίας, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 του συντάγματος, δεν πρέπει να ασκείται καταχρηστικά. Εγκλήματα κατά της τιμής κατά τα άρθρα 361 επ. του ΠΚ. Άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης που γίνεται από δικαιολογημένο ενδιαφέρον όπως αυτό των δημοσιογράφων για τη δημοσίευση ειδήσεων, εκτός αν συντρέχουν οι όροι της συκοφαντικής δυσφήμισης ή υπάρχει σκοπός εξύβρισης. Ο λόγος αναίρεσης εκ του άρθρου 559 §11 του ΚπολΔ. Στην κατ'έφεση δίκη δεν είναι επιτρεπτή η επίκληση εγγράφου, όταν στις προτάσεις δεν γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα μέρη των πρωτόδικων προτάσεων, όπου γίνεται σαφής αναφορά στο έγγραφο αυτό. Το ίδιο ισχύει και όταν ο εγκαλών ενσωμάτωσε αντίγραφο των πρωτόδικων προτάσεών του στις προτάσεις ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

#### **5. 1653/1983 ΑΠ**

[ΝοΒ (1984) σελ. 543]

**Εξύβριση ή δυσφήμιση δια του τύπου.** Δεν συνιστούν άδικες πράξεις δυσμενείς κρίσεις για επιστημονικές, καλλιτεχνικές κ.λ.π. εργασίες όταν γίνονται για άσκηση νόμιμης εξουσίας, προστασία δικαιώματος (π.χ. ενημέρωση – πληροφόρηση κοινωνικού συνόλου), εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων κ.λ.π. Συνιστούν άδικες πράξεις όταν περιέχουν σκοπό εξυβρίσεως. Πότε υπάρχει. Απαραίτητη η αναφορά των σχετικών πραγματικών περιστατικών από το δικαστήριο. Αναιρετέα η απόφαση Εφετείων λόγω ελλείψεως νομίμων βάσεων.

#### **6. 60/1979 ΑΠ**

[NoB (1979) σελ. 843 ]

**Δυσφήμιση απλή και συκοφαντική.** Άρση του άδικου χαρακτήρα της πράξης της απλής δυσφήμισης. Προϋποθέσεις απόδειξης της αλήθειας του δυσφημιστικού γεγονότος. Προστασία δικαιολογημένου ενδιαφέροντος. Στην έννοια αυτού περιλαμβάνεται και η εκ μέρους των δημοσιογράφων επίκριση πράξεων που ενδιαφέρουν το κοινό ως και των πράξεων και της δράσης των ασκούντων δημόσιο λειτούργημα. Ποινική Δικονομία. Αναίρεση απόφαση για έλλειψη ειδικής αιτιολογίας και εκ πλαγίου παράβαση.

#### **7. 594/1992 ΕφΑθ.**

[ΕλλΔνη (1993) σελ. 1515]

#### **Αστική Ευθύνη Τύπου - Συκοφαντικό Δημοσίευμα.**

Προϋπόθεση της ευθύνης του ιδιοκτήτη του εντύπου η ύπαρξη υπαιτιότητας. Έννοια δυσφήμισης, συκοφαντικής δυσφήμισης και εξύβρισης. Άρση του άδικου χαρακτήρα αυτών.

## **8. 13/1999 ΑΠ**

[Το Σ 2 (1999) σελ. 253]

**Υπόθεση Μπαμπινιώτη.** Η ελευθερία επιστήμης και έρευνας, ελευθερίας εκφράσεως, προστασία της προσωπικότητας (άρθρα 16§1, 14§§1,2 και 3,5§1) Η προστασία της ελευθερίας επιστήμης, έρευνας και εκφράσεως, επειδή αποσκοπεί στη διαφύλαξη ύψιστων κοινωνικών αγαθών, καλύπτει (νομιμοποιεί) και προσβολές του δικαιώματος της προσωπικότητας που τυχόν ενυπάρχουν στην ενάσκησή τους, οι οποίες έτσι, εφόσον δεν προσβάλλεται η αξία του ανθρώπου, δεν είναι παράνομες διότι η προσωπικότητα, και αν θίγεται, έχει στη συγκεκριμένη περίπτωση υποδεέστερη σημασία σε σχέση με το αγαθό των ως άνω ελευθεριών. Αυτό συμβαίνει και όταν, κατά τη σύνταξη γλωσσικού λεξικού, ο λεξικογράφος καταγράφει τις ποικίλες σημασίες ή χρήσεις ορισμένων λέξεων ή φράσεων που θεωρούνται μειωτικές ή εξυβριστικές, εφόσον ο ίδιος δεν υιοθετεί ούτε αποδέχεται τη σημασία αυτή. Μειοψηφία. Δεκτή η αίτηση αναιρέσεως.

## **9. 1407/1988 ΑΠ**

[ΕλλΔνη (1990) σελ. 95, EEN (1989) σελ. 686, ΝοΒ (1989) σελ. 1207]

**Αστική Ευθύνη του Τύπου: Εξύβριση και απλή Δυσφήμιση – άρση ή μη του άδικου χαρακτήρα αυτών.** Σκοπός εξυβρίσεως: Κρίση περί μη ύπάρξεως εκ μέρους του συντάκτη του επίμαχου δημοσιεύματος σκοπού εξυβρίσεως, και μη συνδρομής συγγνωστικής πραγματικής

πλάνης αίρουσας τον άδικο χαρακτήρα της πράξεως (και συνεπώς την παρανομία) ως στοιχείο της αδικοπραξίας.

#### **10. 709/1999 ΠολΠρΑθ.**

[ΕΕΜΠΔ (2001) σελ, ΝοΒ (1999) σελ.1438]

**Προστασία της προσωπικότητας.** Για την εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας της προσωπικότητας απαιτείται παράνομη ενέργεια με την οποία προσβάλλεται η προσωπικότητα ενός ατόμου. Με την διάταξη του άρθρου μόνου του ν, 1178/1981 καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη κάθε εντύπου. Για την ικανοποίηση της ηθικής βλάβης του αδικηθέντος, εάν δεν υπάρχει, για οποιοδήποτε λόγο, υπαιτιότητα στο πρόσωπο του συντάκτη, εκδότη και διευθυντή του εντύπου, τότε δεν υπάρχει ευθύνη του εκδότη και ως εκ τούτου δεν θεμελιώνεται αξίωση προς αποζημίωση των θιγομένων από το δημοσίευμα προσώπων. Είναι επιτρεπτά δημοσιεύματα για την πληροφόρηση, ενημέρωση και κατατόπιση του κοινού, συνδεδόμενα ακόμη και με οξεία κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται. Όμως και σ' αυτήν την περίπτωση ο άδικος χαρακτήρας της εξυβριστικής ή δυσφημιστικής εκδηλώσεως δεν αίρεται και συνεπώς παραμένει η παρανομία ως συστατικό στοιχείο της αδικοπραξίας, όταν η εκδήλωση αυτή αποτελεί συκοφαντική δυσφήμιση ή όταν από τρόπο και από τις περιστάσεις που έγινε, προκύπτει σκοπός εξυβρίσεως.

#### **11. 4703/1998 ΠολΠρΑθ.**

[ΑρχΝ (1998) σελ.. 523]

**Τύπος. Σύνταγμα. Ελευθεροτυπία και ελεύθερη δημοσιογραφία.** Υπόκειται στους περιορισμούς των νόμων. Υβριστικά και συκοφαντικά δημοσιεύματα. Άρση άδικου χαρακτήρα πράξεως κατά 367 ΠΚ. «Δικαιολογημένο ενδιαφέρον» έχουν κατά κύριο οι δημοσιογράφοι. Μπορούν να δημοσιεύουν ειδήσεις και σχόλια για τη σχετική πληροφόρηση και ενημέρωση του κοινού, συνοδευόμενα και με οξεία ακόμη κριτική και δυσμενείς χαρακτηρισμούς των προσώπων στα οποία αναφέρονται.

## **12. 7036/2002 ΠολΠρΑθ.**

[Α΄ Δημοσίευση «Νόμος»]

**Προσβολή προσωπικότητας μέσω τηλεοπτικής εκπομπής.** Έκθεση περιστατικών του έντονα ιδιωτικού και οικογενειακού βίου. Προηγούμενη ρητή αντίθεση του ενάγοντα στην προσβολή της εκπομπής διότι θα παραβιάζονταν το ιδιωτικό και οικογενειακό του απόρρητο με σημαντικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των τέκνων του. Κριτήρια για την σημαντική προσβολή της προσωπικότητας. Επιβαρυντικά στοιχεία. Σκοπός εξύβρισης και προσβολή εκ προθέσεως. Υπόθεση διαζυγίου. Πραγματικά περιστατικά. Αποζημίωση ηθικής βλάβης. Ελάχιστη αποζημίωση για τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας σύμφωνα με το Ν 1178/1981. Αντικειμενική ευθύνη του ιδιοκτήτη εντύπου ή του καναλιού και σε περίπτωση παραγωγής. Η μετάδοση περίληψης της απόφασης από τον ίδιο τηλεοπτικό σταθμό γίνεται υποχρεωτικά αποδεκτή μόνο σε περίπτωση αποδοχής καταψηφιστικής αγωγής. Αίτημα για παράλειψη της προσβολής για το μέλλον απορρίπτεται γιατί δεν προέκυψε βάσιμη απειλή περί τούτου. Επιδίκαση δικαστικών εξόδων σε σχέση με απορριφθέντα αιτήματα και εξογκωμένο αίτημα.

### **13. 2456/1988 ΕφΑθ.**

[ΕλλΔνη (1989) σελ. 810]

**Αστική ευθύνη του ιδιοκτήτη εντύπου κατά Ν. 1178/81.**  
Εκδίκαση κατά τη διαδικασία εργατικών διαφορών. Απόφαση καταψηφιστική. Δημοσίευση υποχρεωτική στην εφημερίδα που είχε δημοσιεύσει το επιλήψιμο δημοσίευμα. Ευθύνη συντάκτη κατά τις κοινές διατάξεις . Εκδίκαση αγωγής κατά την γενική τακτική διαδικασία. Απαράδεκτη η πρόσθετη παρέμβαση υπέρ του συντάκτη που είχε ασκηθεί πρωτοδίκως κατά τις διατάξεις εργατικής διαδικασίας και συνακόλουθα η έφεση του προσθέτως παρεμβάντος. Άσκηση παρέμβασης κατά την τακτική διαδικασία με αυτοτελές δικόγραφο. Εφαρμογή των διατάξεων του Ν.1178/81 και όταν το δημοσίευμα θίγει νομικό πρόσωπο όπως η ΑΕ. Προϋπόθεση της ευθύνης του ιδιοκτήτη είναι η υπαιτιότητα του συντάκτη. Προστασία τύπου. Η συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία του τύπου περιλαμβάνει και την ελεύθερη δημοσιογραφία. Πότε δημοσίευμα καλύπτεται από το αρθρ. 367 ΠΚ. Κρίση ότι δημοσίευμα δεν ήταν δυσφημιστικό ούτε εξυβριστικό.

### **14. 876/2000 ΑΠ**

[Αρχ Ν (2002) σελ. 172 ]

**Αδικήματα τύπου. Αδικοπραξία που τελέσθηκε με συνέντευξη που δημοσιεύθηκε σε εφημερίδα, με την ειδικότερη μορφή του εγκλήματος της εξύβρισης, χωρίς να συντρέχει λόγος άρσης του άδικου**

χαρακτήρα της πράξης. Αιτιολογημένη η κρίση της προσβαλλόμενης απόφασης περί ύπαρξης αδικοπραξίας. Απορρίπτεται η αναίρεση κατά το άρθρο 559 αρ. 11 και 19 του ΚπολΔ. Επικυρώνει την 624/99 ΕφΑθ.

**15. 137/ 1985 ΑΠ**

[NoB (1985) σελ. 510]

**Αδικήματα τύπου – Εξύβριση.** Έλλειψη νόμιμης βάσης καταδικαστικής απόφασης για εξύβριση δια του Τύπου, η οποία αποκλείει την εφαρμογή της διάταξης του αρθρ. 367 ΠΚ και δεν αναφέρει τις ηπιότερες εκφράσεις που μπορούσε να χρησιμοποιήσει ο υπαίτιος.

**16. 2753/1987 ΜονΠρΑθ.**

[ΕλλΔνη (1988) σελ.184]

**Δικονομία Πολιτική: Συνεκδίκαση αγωγής χρηματικής ικανοποιήσεως λόγω ηθικής βλάβης προξενηθείσης από προσβλητικά δημοσιεύματα και ανακοινώσεως δίκης.** Αδικοπραξία – αστική ευθύνη του τύπου για δημοσίευμα που θίγει την τιμή ή την υπόληψη κάθε ατόμου: ευθύνη και του εκδότη ή διευθυντή συντάξεως. Έννοια απλής δυσφημίσεως. Πότε αίρεται ο άδικος χαρακτήρας. Απόρριψη της αγωγής εφόσον μοναδικό κίνητρο για το επίμαχο δημοσίευμα υπήρξε η ενημέρωση του πολίτη.

**17. 4887/1992 ΕφΑθ.Ι**

[ΕλλΔνη (1993) σελ.1516]

**Αστική ευθύνη τύπου.** Δημοσίευση σε περιοδικό φωτογραφιών δύο γυναικών, που είχαν τραυματισθεί σε τροχαίο ατύχημα, ως θυμάτων κακοποίησης και βιασμού. Προσβολή της προσωπικότητας και του ιδιοκτήτη του περιοδικού για αποζημίωση. Μη άρση της υποχρέωσης προς αποζημίωση με το επανορθωτικό δημοσίευμα που έλαβε χώρα μετά την πάροδο έτους.

**18. 167/2000 ΑΠ**

[NoB (2001) σελ. 247, ΕλλΔνη (2000) σελ. 772].

**19. 17115/1988 ΜονΠρΑθ.**

[NoB 37 (1989), σελ. 270]

**Προσωπικότητα – Θρησκείες – Κατάχρηση Δικαιώματος – Κινηματογράφος.** Έστω και αν κίνητρο του δημιουργού κινηματογραφικής ταινίας, που επιχειρεί την αναπαράσταση της ζωής του Ιησού Χριστού, υπήρξε η καλλιτεχνική δημιουργία, δεν υπάρχει προστατευόμενο δικαίωμα που θα μπορούσε να τεθεί ως αντιμέτωπο του δικαιώματος της προσωπικότητας εκείνων, των οποίων προσβάλλεται το θρησκευτικό συναίσθημα από την ταινία αυτή που διακωμωδεί και χλευάζει τον Χριστό.

## Βιβλιογραφία

1. Δαγτόγλου Δ. Π., Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα (Συντετμημένη Φοιτητική έκδοση), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα / Κομοτηνή 1991.
2. Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 1982.
3. Ραΐκος Γ. Αθανάσιος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου (Τόμος Β΄) – Τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (τεύχος Α΄), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα / Κομοτηνή - Αθήνα 1984.
4. Ραΐκος Γ. Αθανάσιος, Συνταγματικό Δίκαιο – Θεμελιώδη Δικαιώματα (Τόμος Β΄ - Β΄ έκδοση), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002.
5. Τσάτσος Θ. Δημήτρης, Συνταγματικό Δίκαιο (Τόμος Γ΄) – Θεμελιώδη
6. Δικαιώματα ( Γενικό Μέρος ), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα / Κομοτηνή 1988.
7. Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα ( Β΄ έκδοση αναθεωρημένη και συμπληρωμένη ), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2002.
8. Καράκωστας Κ. Γιάννης, « Τύπος και Προσωπικότητα », εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2000.
9. Καράκωστας Κ. Ιωάννης, « Το Δίκαιο των ΜΜΕ », εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003.
10. Κονταξής Κ. Αθανάσιος, « Τύπος και Δίκαιο », εκδόσεις Αφοι Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1989.
11. Μιχαηλίδης – Νουάρος Γεώργιος, « Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου » ΤοΣ Θ΄ ( 1983 ), σελ. 369 επ.
12. Μαυριάς Γ. Κώστας, « Το συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου », εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα / Κομοτηνή 1982.

## VIII. Βασικοί Όροι - Λήμματα

1. δικαιολογημένο συμφέρον – justifiable interest
2. δικαίωμα επί της ίδιας εικόνας – private picture's right
3. δικαίωμα της προσωπικότητας – individual's right
4. ελευθερία του τύπου – freedom of the press
5. θεμελιώδες δικαίωμα – basic right
6. ιδιωτικός βίος – private life
7. προσβολή – impingement
8. προσωπικότητα – individuality
9. στάθμιση συμφερόντων – counter – balance of interests
10. σύγκρουση δικαιωμάτων – conflict of rights
11. συρροή δικαιωμάτων – confluence of rights
12. τιμή – honor
13. τύπος – press

## **ΙΧ. Περίληψη**

### **« Η Στάθμιση των Συμφερόντων στην Ελληνική Νομολογία »**

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται το θέμα της «στάθμισης των συμφερόντων» ως τρόπου επίλυσης του νομικού προβλήματος της «σύγκρουσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων». Αρχικά, αναλύονται οι βασικές έννοιες της «σύγκρουσης των δικαιωμάτων» και της «στάθμισης των συμφερόντων» και εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να γίνεται η «στάθμιση» από το αρμόδιο κρατικό όργανο. Εν συνεχεία, το θέμα ειδικεύεται στη σύγκρουση δυο συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, της ελευθερίας του τύπου αφενός και του δικαιώματος της προσωπικότητας αφετέρου και εξηγείται πως το κάθε δικαίωμα εισάγει περιορισμούς στο άλλο. Παρατίθενται αναλυτικά οι διάφορες προσβολές του δικαιώματος της προσωπικότητας που προκαλούνται από τη δραστηριότητα του τύπου και προβάλλεται η «στάθμιση» ως μέσω άρσης της σύγκρουσης των δύο παραπάνω δικαιωμάτων καθώς και η αρχή του «δικαιολογημένου συμφέροντος» ως δικαιολογητικός λόγος που αίρει το «παράνομο» της προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας από τον τύπο.

## **“ The Counter-Balance of Interests in the Greek case-law ”**

The present research discusses the subject of the “Counter-Balance of Interests” as a means of resolving the legal problem of the “Basic Right Conflict”. Initially, the basic notions of the “Rights Conflict” and the “Counter-Balance of Interests” are analyzed, and the way as to how this “Counter-Balance” must be achieved by the qualified government officer is examined. Then, the subject is specified in the conflict of two constitutionally entrenched rights-on the one hand that of the “Freedom of the Press” and on the other hand,that of the “Freedom of the Individual” –and there is an explanation as to how those two rights set limits to each other. Various impingements of the individual’s Rights, which are caused by the activities of the Press ,are analytically illustrated. Also, the “Counter-Balance” as a means of abatement for these two formerly mentioned rights,,as well as the “Principle of Justifiable Interest” as an understandable reason that lifts the “illegality” of the Press’ offending the Individual’s Right are reported.